

วารสาร โพธิยาลย

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑๒ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ๑๒

ฉบับ วิสาขบูชา

- ❖ เหตุการณ์สำคัญในวันตรัสรู้
- ❖ มุมมอง : วันวิสาขบูชา
- ❖ รวมพุทธพจน์สำคัญ วันวิสาขบูชา
- ❖ วันวิสาข วันศาสดาโลก
- ❖ กวีนิพนธ์ : ชีวิต ชีวภูมิ
- ❖ บทความ :
หลักความคิดความเชื่อของชาวพุทธ

- ❖ พุทธคุณรำลึก
- ❖ กวีวิไลสนา : ๓๑ พฤษภาคม วันงดสูบบุหรี่โลก
- ❖ สืบค้นหาพระพุทธรบาท ๕ รอย (ตอน ๓)
- ❖ สารน่ารู้ : พระบรมสารีริกธาตุ
- ❖ เรื่องชวนรู้ :
มารู้จักพระนามของพระพุทธเจ้ากันเถิด
- ❖ เรื่องเล่าสำหรับเยาวชน : ผู้ตื่นอยู่เสมอ

วันวิสาขบูชา ๒๕๕๗

๑ วันมหา
ปฐพี
ทรงประกาศ
ไม่เกิดใหม่

บรมเกิด
เลื่อนล้น
ว่าเลิศ
ชาติสุดท้าย

ในโลกนี้
สั้นไหว
กว่าใครใคร
เปล่งมันดี

๒ วันพระพุท
จักรวาล
ทรงแสดง
สามโลกถือ

อุมติ
รุจิ
แสงธรรม
เป็นสรณะ

ในโลกนี้
สารอ้อ
แผ่กระพือ
พระเกือกุด

๓ วันพระกาย
สามดวงแก้ว
พุทธ ธรรม สังฆ
คุณเพิ่มพูน

สว่างดับ
ยังใส
คงค่าโลก
ถึงกิ่ง

ดับลงแล้ว
ไม่เสื่อมสูญ
คู่ค่าคุณ
พุทธกาล

๔ วันวิสาข-
xononnm
พุทธธรรม
ทนต์พาน

บูชา
มอบกายใจ
ให้คงอยู่
ถวายเป็น

เวียนมาจบ
เพื่อสืบสาน
ชั่วกาลนาน
พุทธองค์ ฯ

ปญญะวิไล

เปิดเล่ม

ฉบับที่ ๑๒ เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗

เดือนนี้มีวันสำคัญ ซึ่งถือกันวันเป็นวันสำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนา วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ คือ วันวิสาขบูชา วันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระบรมศาสดา พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ฉบับนี้ คณะผู้จัดทำได้จัดทำวารสารฉบับนี้ อย่างพิเศษสุด เพื่อเป็นของขวัญแก่พุทธศาสนิกชนทุกคน ได้ร่วมรำลึกถึงพระพุทธองค์ และพระคุณอันยิ่งใหญ่ที่มีต่อชาวโลก นั่นก็คือ พระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ หากพระพุทธองค์ ไม่ทรงมีพระคุณทั้ง ๓ ประการนั้น โดยเฉพาะ พระมหากรุณาธิคุณ ที่ทรงเสียสละพระองค์ ประกาศพระธรรมคำสอน ให้เวไนยสัตว์ได้เรียนรู้ ประพฤติปฏิบัติ จนได้ปฏิเวธ ได้เข้าถึงพระนิพพาน ความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง

ดังนั้น พวกเราชาวพุทธเมื่อได้รับพระมหากรุณาธิคุณที่ยิ่งใหญ่เช่นนี้ จึงควรได้สำนึก และแสดงความกตัญญูทดแทนอย่างเต็มที่ ด้วยการเรียนรู้หลักธรรม คำสั่งสอนให้แจ่มแจ้งตรงตามหลักการในพระไตรปิฎก และพระคัมภีร์ประกอบ เช่น อรรถกถา ฎีกา โยชนา ฯลฯ เพื่อทำความรู้ให้แจ้ง อันจะเป็นทั้งประโยชน์ตน และประโยชน์ท่าน ประโยชน์ตนคือ ได้ความรู้มาประกอบการปฏิบัติ เพื่อไม่ให้หลงทาง ผิดเพี้ยนไปจากพุทธธรรม ประโยชน์ท่าน คือ สามารถชี้แจงหลักการที่ถูกต่อนั้น ให้แก่ผู้อื่น ไม่ว่าผู้นั้นจะเข้าใจผิดเพี้ยนไปเพราะหลงผิด หรือมีเจตนาบิดเบือนพระธรรมวินัย

ทุกวันนี้ พระพุทธศาสนาประสพภัยอันตรายต่างๆ มากมาย จนไม่อาจบรรยายได้หมดในที่นี้ มี

คำสอนใหม่ๆ แทรกเข้ามาปะปนกับคำสอนดั้งเดิม เป็นลัทธิใหม่ แล้วอ้างว่าเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาท มีการแสวงหาผลประโยชน์ หลอกล่อพุทธบริษัทผู้มีจิตศรัทธาให้หลงใหลมกมาย บริจาคทรัพย์เงินทอง จนหมดตัว นอกจากนั้น ยังไปเกี่ยวกับกับธุรกิจในรูปแบบต่างๆ เพื่อหาผลประโยชน์ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่คำสอนของพระพุทธองค์อย่างแน่นอน

พุทธศาสนิกชนทั้งหลายต้องระลึกอยู่เสมอว่า พระพุทธองค์ทรงละเลิกชีวิตสุขสบายในพระราชวัง มาอยู่ป่าเพื่อแสวงหาโมกขธรรม ชีวิตของพระองค์ ล้วนเป็นไปอย่างเรียบง่าย งดงามแบบนักบวช ทรงบำเพ็ญเพียรเพื่อการหลุดพ้น ทรงทดลองแม้การบำเพ็ญทุกรกิริยาหนักที่สุดเท่าที่จะทรงกระทำได้ เพราะทรงปรารถนาความหลุดพ้น ไม่ใช่ความมั่งคั่ง ร่ำรวยด้วยทรัพย์สิ่งของจากญาติโยม จากการที่ทรงกระทำทุกรกิริยาอย่างหนักในครั้งนั้น ได้ส่งผลให้พระพุทธองค์ทรงมีพระวรกายที่ไม่แข็งแรงนัก แต่ทรงดำรงพระชนมชีพอยู่ได้ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ที่ทรงมีต่อปวงสัตว์ ทรงเปิดโอกาสให้ผู้มีธุลีในดวงตาน้อย ได้มีดวงตาเห็นธรรม และได้พบกับพระนิพพาน ประโยชน์สูงสุดในพระศาสนาของพระองค์ ไม่ใช่ชีวิตวาอารามใหญ่โต ที่มีเงินทอง หมุนเวียนเป็นแสนล้าน

ด้วยความสำนึกในพระพุทธานุภาพ วารสารโพธิยาสัยฉบับนี้ จึงบรรจงจัดทำอย่างพิถีพิถัน เพื่อบูชาพระพุทธเจ้าของเรา เป็นโอกาสอันดีงามและเหมาะสมที่ได้สำแดงความรู้สึกจากหัวใจเราชาวพุทธ เพื่อให้เป็นที่ประจักษ์ และเป็นหลักฐานสืบเนื่องต่อไปชั่วกาล

นาน เพราะผลงานย่อมยืนนาน
กว่าชีวิตมนุษย์

พิเศษยิ่งสำหรับปกหลัง
ด้านใน คือเรื่อง ธงฉัพพรรณ
รังสี ซึ่งเป็นธงประจำวันวิสาขบูชา
สหประชาชาติ หรือ United
Nation (UN) ได้ประกาศ
ยกย่องให้วันวิสาขบูชาเป็นวัน
สำคัญของโลก และประเทศศรี-
ลังกาได้เสนอธงฉัพพรรณรังสี
เป็นธงประจำวันวิสาขบูชา จึง
อยากชวนเชิญชาวพุทธไทยได้
ร่วมมือร่วมใจกัน ทำให้อฉัพ
พรรณรังสีเป็นที่รู้จักกันอย่าง
กว้างขวางทั่วประเทศไทย ใน
เดือนที่มีวันวิสาขะ ขอให้ช่วย
กันจัดทำธงนี้ และประดับ
ประดาไว้ตามวัดวาอาราม บ้าน
เรือนของเรา ให้ปลิวไสวไปทั่ว
แผ่นดินไทย ขอให้ตั้งใจไว้ว่า
เราจะรักและเคารพพระศาสดา
ของเราไม่น้อยกว่าชนชาติใด

ในเล่มนี้ คณะผู้จัดทำแต่ละ
ท่านได้ร่วมแรงร่วมใจส่งเรื่องที่
เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าและวัน
วิสาขบูชามาตีพิมพ์ไว้ให้กับท่าน
ผู้อ่าน เป็นการเตรียมงานล่วงหน้า
เพื่อจะได้ตีพิมพ์ในเล่มนี้
ขอท่านผู้อ่านได้สัมผัสความ
ตั้งใจของเรา แล้วท่านจะเข้าใจ
ว่า นี่แหละ คือ ตัวอย่างหนึ่ง
ของความกตัญญูกตเวทิตะที่เรา
พยายามจะทำเพื่อพระพุทธเจ้า
ของเรา ส่วนจะทำได้มากน้อย
แค่ไหน ท่านผู้อ่านคือผู้ตัดสิน

คณะผู้จัดทำ

๑๒

ประธานที่ปรึกษา

พระครูธรรมธรสุนนต์ นนทิกโก
อัครมหาบัณฑิต

บรรณาธิการอำนวยการ

พระมหาประนอม ธมมาลงกาโร

บรรณาธิการบทความ

พินิตา อังจันทร์เพ็ญ
panitaang@gmail.com

บรรณาธิการฝ่ายศิลป์

พัสริน ไชยโคตร
เอมมิกา แก้วสรดี
วันเพ็ญ พรหมเมือง

กองบรรณาธิการ

คณะสงฆ์วัดจากแดง
สำนักงาน : วัดจากแดง
๑๖ หมู่ ๖ ถ.เพชรหึงษ์
ช.เพชรหึงษ์ ๑๐
ต.ทรงคนอง อ.พระประแดง
จ.สมุทรปราการ ๑๐๑๓๐
โทรศัพท์. ๐๒-๔๖๔-๑๑๒๒

ภาพปก

วันวิสาขบูชา

วาดโดย

คำนวน ชานันโท

เครดิตภาพ

มนตรี ศิริธรรมปิติ
จากิโน ภิกขุ

ออกแบบปก

เอนก เอื้อการุณวงศ์

อุปถัมภ์อุปกรณ์

คอมพิวเตอร์โดย
คุณพัชรพิมล ยังประกาศกร
ประธานกรรมการสินค้า
แบรนด์ 'สุวิมล'

ดำเนินการจัดพิมพ์โดย

สาละพิมพ์การ
๙/๖๐๙ ต.กระทุ่มล้ม
อ.สามพราน จ.นครปฐม
โทร. ๐๒-๔๒๙๒๔๕๒,
๐๙๘-๘๗๖๖๑๙๖

สารบัญ

๑. เหตุการณ์สำคัญในวันตรัสรู้ (พระอาจารย์มหาประนอม ธมมาลงกาโร) ๓
๒. มุมมอง : วันวิสาขบูชา (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต) ๙
๓. รวมพุทธพจน์สำคัญ วันวิสาขบูชา (ปญญาวีโร) ๑๓
๔. วันวิสาข วันศาสดาโลก (ธีรปัญญา) ๑๔
๕. กวีนิพนธ์ : ชีวิต ชีวัญญู (ปญญา) ๑๘
๖. บทความ : หลักความคิดความเชื่อของชาวพุทธ (ปญญาวีโร) ๒๐
๗. พุทธคุณรำลึก (พระอาจารย์ชยสาโร) ๓๐
๘. กวีวิชันนา : ๓๑ พฤษภาคม วันงดสูบบุหรี่โลก (พระสีลสัโร) ๓๑
๙. สืบค้นหาพระพุทธรูป ๕ รอย (ตอน ๓) (วิเทศทัย) ๓๒
๑๐. สารานุกรม : พระบรมสารีริกธาตุ (กรมศิลปากร) ๓๘
๑๑. เรื่องขวัญรู้ : มารู้อัจฉริยะนามของพระพุทธเจ้าเกิด (กุศลนนุโ) ๔๒
๑๒. เรื่องเล่าสำหรับเยาวชน : ผู้ตื่นอยู่เสมอ (มโนรพปฐณี) ๔๖

ขออนุโมทนาผู้ร่วมจัดพิมพ์ฉบับนี้

๑. ชมรมกัลยาณธรรม
๒. คุณจิรวรรณ ศิริจิตร์
๓. คุณสุพร หทัยสุทธิธรรมและครอบครัว

เหตุการณ์สำคัญ ในวันตรัสรู้

พระอาจารย์มหาประนอม ธมฺมาลงกาโร

วันวิสาขบูชา เป็นวันที่ชาวพุทธน้อมบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในวันเพ็ญเดือน ๖ ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญ ๔ ประการ คือ เป็นวันประสูติของพระกুমารสิทธัตถะ ณ ใต้ร่มสาละพฤกษ์ พระราชอุทยานลุมพินีวัน, เป็นวันเห็นเทวทูต ณ พระราชอุทยานนอกกรุงกบิลพัสดุ์, เป็นวันตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ ใต้ร่มศรีมหาโพธิ์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา, และเป็นวันดับขันธปรินิพพานของพระพุทธองค์ ณ ใต้ร่มสาละพฤกษ์ ในศาลาโนทยานแห่งเจ้ามัลละ กรุงกุสินารา

เมื่อวันนี้เวียนมาถึง เหล่าพุทธศาสนิกชนต่างพร้อมใจกันน้อมระลึกถึงพระพุทธองค์แล้วกระทำอามิสบูชา ด้วยการถวายดอกไม้ธูป เทียน เป็นต้น และกระทำปฏิบัติบูชา ด้วยการถึงไตรสรณคมน์ การรับศีล การสมาทานอุโบสถ เป็นต้น ที่จะส่งผลให้ผู้กระทำได้รับความเจริญด้วยสมบัติทุกอย่าง กล่าวคือ มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ

บรรดาเหตุการณ์สำคัญเหล่านั้น จะได้กล่าวถึงรายละเอียด โดยเน้นเหตุการณ์ในวันตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้สาธุชนทั้งหลายได้ทราบว่ ในวันนั้น พุทธองค์ได้ทรงกระทำกิจแห่งมหาบุรุษอย่างไร ทรงบรรลุถึงความเป็นพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐที่สุดกว่าชาวโลกได้อย่างไร อันจะทำให้ท่านทั้งหลายได้เกิดศรัทธาปราศหะในพระพุทธเจ้าพร้อมทั้งพระธรรมและพระสงฆ์ยิ่งขึ้น และน้อมสักการบูชาด้วยอามิสและการปฏิบัติที่สมควรแก่โลกุตระธรรมสืบต่อไป

พระประวัติโดยสังเขปในช่วง ๓๕ พรรษา

นับแต่วันเพ็ญเดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี พระพุทธองค์ได้ถือกำเนิดเป็นพระกุมารพระนามว่า สิทธัตถะ ผู้สมบูรณ์ด้วยพระลักษณะและอนุพยัญชนะแห่งมหาบุรุษ ผู้เลิศกว่าชาวโลกทั้งมวล ผู้สามารถเสด็จพระดำเนินได้ ๗ ก้าวในวันประสูติ เติบโตในราชตระกูลที่

พร้อมด้วยความสุขทุกอย่างประดุจสุวรรณสวรรค์ ในปราสาทอันเหมาะแก่ฤดูทั้ง ๓ ทรงอภิเษกสมรสกับพระนางยโสธราเทวี ผู้มีชาติเสมอกัน

กระทั่งวันหนึ่ง ทรงเห็นเทวทูตทั้ง ๔ คือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และนักบวช เป็นเหตุให้ทรงตัดสินใจพระทัยสละสมบัติทุกอย่าง แม้กระทั่งพระเทวีและพระโอรสผู้ประสูติในวันนั้น แล้วเสด็จออกผนวชเพื่อคุณอันยิ่งใหญ่ คือการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ทรงถือเพศเป็นนักบวชเที่ยววิภิกขาจารเลี้ยงชีพ รอนแรมไปยังสำนักต่างๆ เพื่อแสวงหาโมกขธรรม ทรงบำเพ็ญพรตต่างๆ อย่างที่นักบวชสมัยนั้นพึงกระทำ ด้วยหวังว่าจะเป็นทางพ้นทุกข์ จนแทบจะสิ้นพระชนม์ ในที่สุด ทรงละการประพฤติกุศลที่ทรงประพฤติมาถึง ๖ ปี แล้วหันมาบำรุงพระวรกายตามปกติ ทรงพิจารณาเห็นว่า ทางสายกลางเป็นทางไปสู่พระโพธิญาณได้ จนกระทั่งถึงวันเพ็ญเดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี ขณะที่มีพระชนมายุ ๓๕ พรรษา

เหตุการณ์ก่อนวันตรัสรู้

ในคืนก่อนวันตรัสรู้ พระมหาบุรุษได้สุบินนิมิต ก็คือฝันนั่นเอง คนเราจะฝันเพราะเหตุ ๔ อย่าง คือ ธาตุวิปริต จิตอวารณ เทพสังหารณ์ และกรรมบันดาล

๑. เพราะธาตุวิปริต (ธาตุขุโภโต) คือ คนที่มีธาตุกำเริบ ธาตุในร่างกายแปรปรวน เนื่องจากปัจจัยที่ทำให้ดีเป็นต้นกำเริบ (เช่น อาหารที่รับประทานมากเกินไป เป็นต้น) ก็จะมีฝัน เช่น ฝันว่าตกเขา ฝันว่าเหาะไปในอากาศ ฝันว่าถูกสัตว์ร้าย หรือพวกโจร เป็นต้น ไล่ตาม ฝันอย่างนี้ ไม่เป็นจริง

๒. เพราะจิตอวารณ (อนุภูตปุพฺพโต) คือ ฝันถึงอารมณ์ที่ตนเองเคยเสวย (เคยเห็นรูป

ได้ยินเสียงต่างๆ เป็นต้น) มาแล้วแต่ก่อน ก็ฝันเห็นอารมณ์นั้น เพราะคนที่มีจิตหมกมุ่น คือนึกถึงอารมณ์มีรูป เป็นต้น ที่เคยเสวยคือเห็น เป็นต้นอยู่บ่อยๆ ก็ฝันเห็นอารมณ์นั้นได้อีกหลายๆ ครั้ง ฝันอย่างนี้ ก็ไม่เป็นจริง

๓. เพราะเทพสังหารณ์ (เทวโตปสฺสหารโต) คือ พวกเทวดาที่มุ่งความเจริญ (มุ่งประโยชน์) ก็น้อมเอาอารมณ์ต่างๆ เข้าไป (ให้เห็น) เพื่อให้ได้รับความเจริญ (ประโยชน์) ก็มี พวกเทวดาที่มุ่งความเสื่อม (หายน่ะ) ก็น้อมเอาอารมณ์ต่างๆ เข้าไป (ให้เห็น) เพื่อให้ประสบความเสื่อม (หายน่ะ) ก็มี เพราะเทพสังหารณ์ดังกล่าว บุคคลนั้นก็ฝันเห็นอารมณ์เหล่านั้นด้วยอำนาจของพวกเทวดานั้น ฝันอย่างนี้ จริงก็มี ไม่จริงก็มี เพราะพวกเทวดาโกรธแล้ว ต้องการจะใช้อุบายสร้างความพินาศให้ จึงแสดงความฝันที่ทำให้เข้าใจวิปริตไป ก็ได้

๔. เพราะกรรมบันดาล (ปุพฺพนิมิตโต) คือ คนที่ฝันเห็นเหตุแห่งความเจริญบ้าง ความเสื่อมบ้าง ที่จะเกิดขึ้นด้วยอำนาจบุญหรือบาปที่ได้กระทำไว้ ฝันอย่างนี้ จะเป็นความจริงแน่นอน

บุคคลผู้เป็นพระเสขะ (พระโสดาบัน พระสกทาคามี และพระอนาคามี) และปุถุชนเท่านั้นที่ฝันเพราะเหตุ ๔ อย่างเหล่านี้ ส่วนพระอเสขะ (พระอรหันต์) ไม่ฝัน เพราะท่านละวิปลาสทั้งหลาย (ความรู้เห็นที่ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง เช่น เห็นสิ่งที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง เป็นต้น) ได้แล้ว

ฉะนั้น สำหรับมนุษย์ปุถุชนทั่วไป ถ้ากลับลึกหลับสนิทเรียกว่า จิตลงภวังค์ จะไม่ฝัน แต่ถ้าหลับไม่สนิทจะฝัน ก็คือจะฝันเวลาที่อยู่ในภาวะครึ่งหลับครึ่งตื่นเหมือนการหลับของลิง คือพร้อมที่จะตื่นได้เสมอ

ถ้าคนที่เจริญสติก่อนนอน โดยมากจะไม่ฝัน ก็คือเจริญสติกำหนดลมหายใจเข้าออก เจริญกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน หรือเวทนาสติปัฏฐาน เป็นต้น ถ้าเจริญอย่างต่อเนื่อง มีสติสัมปชัญญะ เวลาหลับก็สงบไปพร้อมกับการพัก จิตลวงว้างค์ จะไม่ฝัน ส่วนคนที่ไม่ได้เจริญสติ มักจะฝันต่างๆ ก็ควรเจริญสมถกรรมฐาน ด้วยการสวดมนต์ โดยเฉพาะบทกรณียเมตตสูตร บทแผ่เมตตา ก็จะไม่ฝันร้าย ตื่นขึ้นมาก็ไม่เหนื่อย

สุบินนิมิต ๕ ประการ

ในคืนก่อนวันตรัสรู้ พระองค์ยังเป็นปุถุชนอยู่ เมื่อบรรทมก็ทรงสุบินนิมิต ๕ ประการ คือ

๑. สุบินนิมิตว่า นอนหงายบนพื้นปฐพี มีภูเขาหิมพานต์เป็นเขนย (หมอน) พระพาหาซ้ายจมลงในมหาสมุทรทิศบูรพา พระพาหาขวาหยั่งลงในมหาสมุทรทิศปัจฉิม และพระบาททั้งสองหยั่งลงไปมหาสมุทรทิศทักษิณ

๒. สุบินนิมิตว่า มีหญ้าแพรกเส้นหนึ่งงอกขึ้นจากพระนาภี (สะดือ)

๓. สุบินนิมิตว่า หมู่นอนเป็นอันมาก มีสีขาบบ้าง ดำบ้าง ไตขึ้นมาจากปลายพระบาททั้งคู่ ปิดลำพระขงฆ์ (แข้ง) ตลอดจนถึงพระขานุ (เข่า)

๔. สุบินนิมิตว่า ฝูงนก ๔ จำพวก มีสีต่างๆ กัน คือ สีเหลือง เขียว แดง และดำบินมาจากทิศทั้ง ๔ ลงมาหมอบแทบพระบาท แล้วกลับกลายเป็นสีขาวไปหมดสิ้น

๕. สุบินนิมิตว่า พระองค์เสด็จขึ้นไปเดินจงกรมบนยอดภูเขา ที่เปราะอะเปื่อนเต็มด้วยมูตรคูด (ปัสสาวะอุจจาระ) แต่พระบาทของพระองค์ไม่เปื้อนด้วยสิ่งเหล่านั้นเลย

เมื่อพระองค์ทรงตื่นจากบรรทมแล้ว ก็ทรงพยากรณ์สุบินนิมิตไปตามลำดับว่า

ข้อที่ ๑ เป็นนิมิตว่า พระองค์จะได้ตรัสรู้ พระสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นผู้เลิศในโลกทั้ง ๓ ได้แก่ กามโลก รูปพรหมโลก และอรุปรหมโลก

ข้อที่ ๒ พระองค์จะได้ทรงประกาศพระธรรมเทศนาอรियมรรคมืองค์ ๘ แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งปวง

ข้อที่ ๓ หมู่คฤหัสถ์ พรหมณ์ และชนทั้งหลาย ที่นุ่งผ้าขาวจะมาสู่สำนักของพระองค์ และดำรงอยู่ในไตรสรณคมน์

ข้อที่ ๔ วรรณะทั้ง ๔ เมื่อสละเพศฆราวาส มาบรรพชาในพระธรรมวินัย และจะได้บรรลุวิมุตติธรรมอันประเสริฐ บริสุทธิหมดจดผ่องใส โดยเท่าเทียมกัน

ข้อที่ ๕ พระองค์จะบริบูรณ์ด้วยลาภสักการะที่ชาวโลกทั่วทุกทิศพากันนำมาถวายด้วยศรัทธาเลื่อมใส แต่พระองค์มิได้มีพระทัยติดอยู่ในลาภสักการะเหล่านั้น ให้เป็นมลทินแม้แต่น้อย

เมื่อพระองค์พยากรณ์ด้วยพระองค์เองดังกล่าวแล้ว ทำให้มันพระทัยว่าวันนี้จะได้ตรัสรู้ จึงทรงวางแผนในวันตรัสรู้ตามลำดับ

เหตุการณ์ในวันตรัสรู้

ช่วงเช้า พระองค์ทรงรับข้าวปายาสที่นางสุขาตถาวาย เสร็จแล้วทรงลอยถาดทองคำในแม่น้ำเนรัญชรา หลังจากนั้น พระองค์ได้ทรงวางแผนทั้งในช่วงกลางวันและกลางคืน

ช่วงกลางวัน ทรงเลือกชัฏฐิ พระองค์จะประทับอยู่ในป่าไภลิสฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา เดินตรวจดูรอบต้นโพธิ์ เดินดูที่ที่จะนั่งว่าทำอย่างไร

จะนั่งได้ตลอดทั้งคืนโดยที่ร่างกายไม่เมื่อย ไม่เพลีย พอเดินเวียน จะเอาหญ้าปูทางโน้น แผ่นดินก็เกิดอาการหลุดตัว ขยับมาทางนี้ แผ่นดินก็หลุดตัว พอมาอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของต้นโพธิ์ แผ่นดินนิ่งสงบ พระองค์จึงเอาหญ้าคาที่นายโสถถิยะถวาย ๘ กำมือ วาง ๒ - ๓ ชั้น ตอนแรกเป็นหญ้าธรรมดา แต่พอปูไปแล้ว ด้วยบุญญาภาพที่พระองค์เคยบำเพ็ญ มา ก็สำเร็จเป็นบัลลังก์ ซึ่งเหมือนกับโซฟาในสมัยปัจจุบัน นั่งแล้วนิ่มสบาย อากาศถ่ายเทสะดวก และนั่งหันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก ในช่วงกลางคืน บริเวณนั้นอากาศก็จะเย็นสบาย มีแสงจันทร์เริ่มขึ้นมา ความสว่างก็มี เรียกว่า ทรงเลือกชัยภูมิก่อน

ต่อจากนั้น ทรงวางแผนการนั่งให้ถูกวิธี อาการที่นั่งขัดสมาธิ เรียกว่า นั่งบัลลังก์ ที่ประทับนั่งของพระพุทธองค์ เรียกว่า อปราจิตบัลลังก์ คือ ที่ที่นั่งแล้วไม่แพ้ พระองค์ประทับนั่งบัลลังก์ นั่งขัดสมาธิ คือนั่งในท่าสบาย นั่งโดยที่ไม่ให้กระดูกทับกัน แล้วอธิษฐานว่า เนื้อและเลือดในร่างกายของเราจะเหือดแห้ง เหลือแต่หนังและเอ็นหุ้มกระดูกก็ตาม เราจะไม่ลุกจากบัลลังก์ ถ้าไม่ได้บรรลุธรรม (ความเพียรมีองค์ ๔ คือ ๑. เลือด ๒. เนื้อ จะเหือดแห้ง, คงเหลือแต่ ๓. หนัง ๔. เอ็น หุ้มกระดูก)

ช่วงกลางคืน คืนหนึ่ง แบ่งเป็น ๓ ยาม ยามหนึ่งๆ ก็มี ๔ ชั่วโมง ในคืนนั้นทั้งคืน พระองค์ทรงวางแผนว่า ปฐมยาม ยามต้น จะปฏิบัติอย่างนี้ มัชฌิมยาม ยามกลาง จะปฏิบัติอย่างนี้ และปัจฉิมยาม ยามสุดท้าย จะหยุดพักคือจำวัด ๒ ชั่วโมง แล้วจะปฏิบัติอย่างนี้ มีบางคนอาจสงสัยว่า เอ๊ะ ! คืนนั้นทั้งคืน พระองค์จำวัดไหม ? พระองค์จำวัด ๒ ชั่วโมง ก่อนจะบรรลุญาณที่ ๓

ในช่วงคำคืนของวันตรัสรู้ ในปฐมยาม พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ **บุพเพนิวาสานุสสติญาณ** ในมัชฌิมยามได้ตรัสรู้ **จตุปปาตญาณ** และในปัจฉิมยามได้ตรัสรู้ **อัสวัคชญาณ**

๑. **บุพเพนิวาสานุสสติญาณ** คือ ระลึกชาติหนหลังได้ **บุพเพ** คือ ในชาติก่อน **อนุสสติ** ก็คือ ระลึกได้ ญาณะ ก็คือ ญาณ ตรงนี้ใช้คำว่าวิชชา ๓ คือ ญาณ ๓ ประการ นั่นเอง

ในชาติก่อนๆ เคยมีรูปร่างอย่างไร มีผิวพรรณอย่างไร มีอาการอย่างไร เคยเสวยสุข เสวยทุกข์อย่างไร สามารถย้อนกลับไปดูเหมือนหนังที่ฉายย้อนกลับไปในอดีต เห็นได้หมด อาการ ๔ อย่าง ปรากฏอย่างชัดเจน อายุ อาหาร รูปร่างลักษณะ อารมณ์ บอกได้ทั้งหมด นี่ก็คือญาณเหล่านี้ ก็สามารถที่จะย้อนกลับไปดูได้

แต่ถ้าปัจจุบันนี้ใครอยากจะทำญาณนี้ ก็ลองดู ก่อนจะนอนแต่ละคืน ลองทบทวนถอยหลังตั้งแต่เวลาที่เราจะนอน นึกย้อนกลับจนถึงเวลาที่เรตื่นว่าทำอะไรมาบ้าง นึกอย่างนี้ทุกวันๆ แล้วก็นึกถอยหลังไปที่ละวันๆ ถ้าทำต่อเนื่องได้ โบราณท่านก็บอกว่าสามารถระลึกชาติได้

เรื่องของญาณต่างๆ ที่พระพุทธองค์ทรงได้มานั้น ทรงทำอย่างเป็นระบบเป็นขั้นเป็นตอน ก็คือ พระองค์ได้เจริญอานาปานสติกรรมฐาน จนได้บุพเพนิวาสานุสสติญาณ พอญาณที่ ๑ บุพเพนิวาสานุสสติญาณเกิดขึ้นแล้ว ญาณอื่นๆ พระองค์ก็ทำต่อไปตามลำดับ

ความจริง พระองค์เคยได้บุพเพนิวาสานุสสติญาณเบื้องต้น ในเวลาที่ไปประพฤติปฏิบัติที่สำนักอาหารดาบสและอุททกดาบส แต่หลังจากนั้น ญาณเหล่านั้นก็ได้อันตรธานหายไป

ในช่วงที่ทรงบำเพ็ญกุศกริยา จนร่างกาย
ซูบผอมไป หมดเรี่ยวหมดแรง จึงไม่สามารถจะ
เข้าฌานเพื่อให้ญาณเกิดขึ้นได้อีก เพราะฉะนั้น
ในเวลาทีพระองค์มาปฏิบัติใหม่ จึงได้อาศัยการ
เจริญอานาปานสติกรรมฐาน แล้วญาณเหล่านี้
ก็สามารถเกิดขึ้นมาตามปกติ ก็คือ ในช่วง ๑ ทุ่ม
ถึง ๔ ทุ่ม บุปเพนิวาสานุสสติญาณ ก็เกิดขึ้น

หลักปฏิบัติอานาปานสติ

อานาปานสติ ก็มีแสดงไว้ในอานาปานสติ
สูตรโดยตรงก็มี แต่ถ้าในการเจริญวิปัสสนา
กรรมฐาน โดยเฉพาะสติปัฏฐาน ๔ จะอยู่ใน
หมวดกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน หัวข้ออานา-
ปานปัพพะ หัวข้อกำหนดลมหายใจเข้า-ออก
หรือถ้าเป็นการใช้อานาปานะเพื่อรักษาสุขภาพ
ร่างกาย ก็อยู่ในคิริมานนทสูตร ส่วนวิธีปฏิบัติ
อย่างพิสดารก็อยู่ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค แต่โดย
ทั่วๆ ไปแล้ว ก็ใช้สำนวนง่ายๆ ว่า ในขณะที่
หายใจเข้า ก็ให้รู้ว่า หายใจเข้า ในขณะที่หายใจ
ออก ก็ให้รู้ว่า หายใจออก หายใจเข้ายาว ก็
ให้รู้ว่า หายใจเข้ายาว หายใจเข้าสั้น ก็ให้รู้
ว่า หายใจเข้าสั้น ก็คือ ให้รู้ต้นลม กลางลม
ปลายลม

จริงๆ แล้ว อานาปานะนี้ มี ๑๖ ชั้น ใน
สมัยพุทธกาล การทำอานาปานะ โดยมาก ก็
เพื่อได้ฌานอภิญญา แต่พระพุทธองค์ได้ตรัส
คิริมานนทสูตรซึ่งเกี่ยวกับความอาพาธ ให้
พิจารณาร่างกายว่าเป็นรังแห่งโรค ให้พิจารณา
อาการ ๓๒ จากนั้น ทำให้จิตใจเบิกบาน ร่าเริง
แจ่มใส แล้วกำหนดลมหายใจเข้า-ออก ๑๖ ชั้น
เหมือนกัน เพราะถ้าทำได้จริงๆ ทุกขเวทนาที่
เกิดขึ้นระงับดับหายได้ทันที ก็คือ ยอมรับ
และก็หายใจให้เต็มที และทำใจให้เบิกบาน
ให้ลืมความทุกข์เหล่านั้นนั่นเอง

แต่ในคืนนั้น พระองค์ใช้อานาปานสติเพื่อ
ให้ได้วิชชาทั้ง ๓ มีบุพเพนิวาสานุสสติญาณ
เป็นต้น เพื่อพระสัพพัญญุตญาณ เพื่อโพธิญาณ
ซึ่งเป็นวิธีเจริญสติที่พระองค์เคยกระทำในสำนัก
อาหารดาบสและอุททกดาบส เพื่อให้ได้ฌาน
แล้วก็เอาฌานนั้นเป็นบาทฐานเจริญวิปัสสนา
ก็คือ เอาสมณะเป็นเบื้องต้นแล้วก็ต่อวิปัสสนา
เรียกว่า สมถยานิกะ คือทำสมณะจนได้
ฌานอภิญญา แล้วก็พิจารณาตัวฌานอภิญญา
นั้นแหละเป็นอารมณ์ แล้วก็ไปวิปัสสนาตาม
ลำดับขั้น

๒. จตุปปาตญาณ คือ ญาณที่รู้เห็นถึง
การจติและการปฏิสนธิของสัตว์โลก แม้กระทั่ง
การจติมาจากสวรรค์แล้วประสูติเป็นมนุษย์ของ
พระองค์เอง ก็สามารถที่จะย้อนกลับไปรู้เห็น
ได้เช่นเดียวกัน เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ทิพพจักขุ-
ญาณ คือตาทิพย์ เพราะสามารถเห็นสิ่งที่มนุษย์
ธรรมดาไม่สามารถจะเห็นได้ด้วยตาเปล่า

สมัยปัจจุบันนี้ แม้มนุษย์สามารถจะคำนวณ
ได้ว่า ใน ๑ นาที หรือ ๑ ชั่วโมง มีคนตาย
กี่คน เกิดกี่คน แต่ก็ไม่เห็นคนที่ตายที่เกิดโดยตรง
จะเห็นเพียงตัวเลขเท่านั้น แต่พระพุทธองค์ไม่
ต้องมาดูตัวเลข เมื่อต้องการรู้ต้องการเห็นว่า
มีเกิดเท่าไร มีตายเท่าไร ก็รู้ได้เห็นได้ทั้งหมด

ในช่วงที่พระองค์ได้ฌานเหล่านี้ คือ ตั้งแต่
ปฐมยาม ทีพระองค์ได้บรรลุบุพเพนิวาสา-
นุสสติญาณ จนถึงมัชฌิมยามที่ได้บรรลุ
จตุปปาตญาณ ซึ่งเป็นสมถกรรมฐาน พระองค์
นั่งรวดเดียวยังไม่เปลี่ยนบัลลังก์ พอถึงช่วง
ปัจฉิมยามจึง พักผ่อน ๒ ชั่วโมง แล้วปฏิบัติ
ต่อจนบรรลุอาสวกขยญาณ

คำว่า พักผ่อน ตามตำรากล่าวว่า พระองค์
สำเร็จสี่หไสยาสน์ ก็คือจำวัดนั่นเอง เพื่อให้

ร่างกายที่นั่งมานานผ่อนคลาย และความเหนื่อย
 ล้าต่างๆ ได้หายไป เพราะในช่วงนั้นพระองค์
 ต้องการผ่อนคลาย ต้องการพละกำลัง จึงสำเร็จ
 สี่ทศวรรษ แต่ถ้าเป็นการพักผ่อนเพื่อให้ร่างกาย
 ผ่อนคลายในช่วงอื่นๆ พระพุทธองค์จะเข้ามาน
 สมบัติหรือผลสมบัติ แต่ตอนนี้ ผลสมบัติ
 ก็ยังไม่ได้ และมานก็เพิ่งได้ใหม่ๆ เพราะฉะนั้น
 การพักผ่อนตามธรรมชาติคือการสำเร็จสี่ท
 ศวรรษ จึงช่วยให้ผ่อนคลายได้จริงๆ

๓. อาสวัคชญาณ คือ ญาณที่รู้เห็นการ
 ลื่นไปแห่งอาสวะ ในขณะที่ญาณนี้เกิดขึ้นแก่
 พระองค์ ก็ถือว่าได้บรรลุเป็นองค์สมเด็จพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้าเลยทีเดียว ในตำราบอกว่า ใน
 ขณะที่ญาณเกิดขึ้น พระพุทธองค์สามารถรู้แจ้ง
 แห่งตลอดความเป็นจริงที่มีอยู่ในโลก ที่เรียกว่า
 อริยสัจ ๔ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

พระพุทธองค์ทรงเห็นได้ชัดเจนว่า ทุกข์คือ
 อะไร อะไรเป็นทุกข์ ทรงเห็นว่า ทุกข์หรือ
 ปัญหาที่เรากำลังประสบกันอยู่นั้น แท้จริงแล้ว
 เกิดมาจากเหตุสิ่งใดกันแน่ ทรงเห็นว่า ปัญหา
 ที่เกิดแล้วและมีเหตุให้เกิดแล้วนั้น มิใช่จะเป็น
 ปัญหาที่เกิดตลอดไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด หรือไม่
 สามารถที่จะสืบหาต้นเหตุของปัญหานั้นได้ นั่น
 คือทรงรู้เห็นถึงความดับไปแห่งปัญหาและตัณหา
 และสุดท้าย พระพุทธองค์สามารถตรัสรู้เห็น
 เส้นทางหรือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตาม
 เพื่อให้ได้มาซึ่งความดับไปแห่งปัญหาหรือตัณหา
 ซึ่งรวมแล้วทั้ง ๔ นี้ เรียกว่า **อริยสัจธรรม**

ความจริง การตรัสรู้หรืออริยสัจ ๔ พระพุทธ
 องค์ก็ทรงอาศัยจุดตถุสถานเป็นบาทฐานในการ
 เจริญวิปัสสนา ในช่วงต้นๆ พระพุทธองค์ทรง
 พิจารณาปฏิจจสมุพบาท ซึ่งปฏิจจสมุพบาทก็
 คือกองแห่งทุกข์ ก็คือ ทุกขอริยสัจ พระพุทธ
 องค์ทรงพิจารณาทุกขอริยสัจในลักษณะที่เป็น

อนุโลม (ตามลำดับ) ปฏิโลม (ย้อนลำดับ) ก็
 พิจารณา **อวิชชา ปจจยา สงขารา** เป็นต้น
 ใช้ในลักษณะนี้เรื่อยๆ ไป จนถึงปฐมยาม ก็ได้
 บรรลุบุพเพนิวาสานุสสติญาณ แล้วก็กล่าวพระ
 คาถาว่า **ยथा ทเว ปาตุภวานติ ธมมา** เป็นต้น
**เมื่อใดแล ธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์ผู้
 มีความเพียรเพ่งอยู่ เมื่อนั้นความสงสัยทั้งปวง
 ของพราหมณ์นั้น ย่อมสิ้นไป เพราะมารู้ธรรม
 พร้อมทั้งเหตุ คือมารู้ธรรมพร้อมทั้งเหตุกับ
 ธรรมที่เป็นผล ธรรมที่เป็นผลคือเห็นทุกขสัจ
 และก็เหตุแห่งทุกข์ก็คือสมุทัยสัจ**

ฉะนั้น ในขณะที่พระพุทธองค์ทรงรู้แจ้ง
 อริยสัจ ๔ รู้สิ่งแรกคือรู้ทุกข์ รู้ว่าที่แท้จริง ใน
 ร่างกายของพระพุทธองค์ ก็มีเพียงรูป - นาม
 ชันธ ๕ ซึ่งไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา
 โดยอาศัยสมณะคือได้มานอภิญญา แล้วเอา
 ฎานอภิญญานั้นแหละเป็นฐาน แล้วก็ยกขึ้นสู่
 วิปัสสนา ยกขึ้นสู่ไตรลักษณ์

คำว่า **ไตรลักษณ์** ก็คือ **อนิจจัง** ความ
 ไม่เที่ยง **จิตหรือนามธรรม** ดิฉันมีมือหนึ่งครั้ง
 จิตเกิดดับแล้วแสนโกฏิกขณะ นั่นคือเห็นความ
 ไม่เที่ยง **ทุกขัง** เป็นทุกข์ คือเห็นความเป็นทุกข์
 ของรูปธรรมนามธรรมโดยเฉพาะเวทนาขันธ
 อย่างชัดเจน **อนัตตา** คือเห็นความเป็นของไม่ใช่
 ตัวไม่ใช่ตนของรูปธรรมและนามธรรม

ช่วงแรกๆ พระองค์ใช้การพิจารณาปฏิจจ
 สมุพบาทจนบรรลุญาณ เพราะปฏิจจสมุพบาท
 นี้ พิจารณาส่วนหนึ่งเป็นสมณะ พิจารณาส่วน
 หนึ่งเป็นวิปัสสนาและปฏิจจสมุพบาทนี้เป็น
 วิปัสสนาภูมิได้

ถ้าเอามาบริการรวมว่า **อวิชชา ปจจยา
 สงขารา** ดังนี้ เป็นต้น กลับไปกลับมาๆ ในช่วง
 แรกๆ ก็เป็นสมณะ แต่สมณะในปฏิจจสมุพบาท

เมื่อพิจารณาอีกๆ พิจารณาว่า เพราะอวิชชา จึงมีสังขาร ดังนี้ เป็นต้น ตามลำดับ พิจารณา เนื้อความในลักษณะอย่างนี้เป็นวิปัสสนา ซึ่ง การพิจารณาปัจจุสมุปบาท ก็คือการพิจารณา ทุกขสัจจนั่นเอง

ฉะนั้น ในส่วนของการเจริญวิปัสสนาของ พระพุทธเจ้า ก็อาศัยปัจจุสมุปบาทซึ่งเป็น วิปัสสนาภูมิ ให้เห็นธรรม รู้ธรรมพร้อมทั้งเหตุ คือรู้ว่า เพราะสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี (เพราะเหตุคือ อวิชชา มี สังขารการปรุงแต่งจึงมี) รู้ธรรมก็คือ รู้กองทุกข์ รู้ว่ารูปนามเป็นกองแห่งทุกข์ รู้รูป

นามพร้อมทั้งเหตุ เหตุของกองทุกข์ก็คือตัณหา ซึ่งเป็นต้นตอของทุกข์

การที่รู้แจ้งอริยสัจ ๔ แล้วตรัสรู้เป็นพระ- สัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งแรกพระพุทธองค์ทรง พิจารณาถึงปัจจุสมุปบาทซึ่งเป็นกองแห่งทุกข์ แล้วก็พิจารณา ช่วงแรกๆ จะเป็นคำบริกรรม รู้ด้วยสุตะ หลังจากนั้น ทรงพิจารณากลับไป กลับมา อนุโลม ปฏิโลม จากสุดมยปัญญาที่ เอามาพิจารณา เป็นจินตามยปัญญา จากนั้น พัฒนาไปสู่ภาวนามยปัญญา ก็ได้เกิดญาณที่ ๑ ญาณที่ ๒ ตามลำดับ จนกระทั่งเกิดญาณที่ ๓ ที่รู้แจ้งอริยสัจทั้ง ๔ (อ่านต่อฉบับหน้า)

มุมมอง :

วันวิสาขบูชา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

ความหมายของวันวิสาขบูชาที่ได้กล่าวมานั้น แม้จะลึกซึ้งและสำคัญ ก็ยังจำกัดแคบ เป็นเชิงคติเกี่ยวกับชีวิตบุคคล คือพระชนมชีพของพระบรมศาสดา วันวิสาขบูชายังมีความหมาย ที่กว้างขวางยิ่งกว่านั้น ซึ่งเป็นความหมายในชั้นหลักการของพระพุทธศาสนา ตรงกับความจริง ที่ว่า การเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า ก็คือการเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนา และในแง่นี้ การเกิด ขึ้นของพระพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนา เป็นปรากฏการณ์อันยิ่งใหญ่ที่มีลักษณะพิเศษ ถือ ได้ว่าเป็นการขึ้นสู่ยุคใหม่แห่งประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ โดยที่การประสูติ ตรัสรู้ และ ปรีณิพพาน ของพระพุทธเจ้า มีความหมายเชิงหลักการ ดังนี้

๑. การประสูติของพระพุทธเจ้า คือการประกาศอิสรภาพของมนุษย์

การประสูติของเจ้าชายสิทธัตถะ ก็หมายถึงการเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าด้วย เป็น ความหมายที่โยงถึงกันอยู่ในตัว

การประสูติของเจ้าชายสิทธัตถะ มีสัญลักษณ์อยู่ที่ การทรงประกาศการเกิดขึ้นของ พระพุทธเจ้า ด้วยพระดำรัสที่เรียกว่า “อาสภิวาจา” (วาจาอาจหาญ) ว่า “อโคหมสมฺมิ โลกสฺส, เขฎฺฐโหมสมฺมิ โลกสฺส, เสฎฺฐโหมสมฺมิ โลกสฺส” แปลว่า “เราเป็นผู้เลิศแห่งโลก เราเป็นพีใหญ่แห่งโลก เราเป็นผู้ประเสริฐแห่งโลก”

การประสูติของพระพุทธเจ้า

พระวาจาที่ทรงประกาศท่ามกลางสังคมมนุษย์ที่มีอิทธิพลของการนับถือเทพเจ้าครอบคลุมและครอบงำไปทั่วทั้งหมด คำว่า “เชฏฐ” เป็นต้นันั้น เป็นคำแสดงฐานะของพระพรหม ผู้เป็นเทพเจ้าสูงสุด มนุษย์ยุคนั้นเชื่อว่าชีวิตและสังคมของตนจะดีร้ายเป็นไปอย่างไร ย่อมขึ้นต่ออำนาจของเทพเจ้าที่จะลงโทษหรือโปรดปรานดลบันดาลให้เป็นอย่างไร สิ่งที่มนุษย์จะต้องทำเพื่อนำผลดีมาสู่ชีวิต ครอบครัว และสังคมของตน ก็คือการยอมสยบต่อเทวบัญชา และการอ่อนน้อมบูชาขอผลที่ปรารถนา ด้วยการเช่นสรวงสังเวญ และการบูชาอัญญ

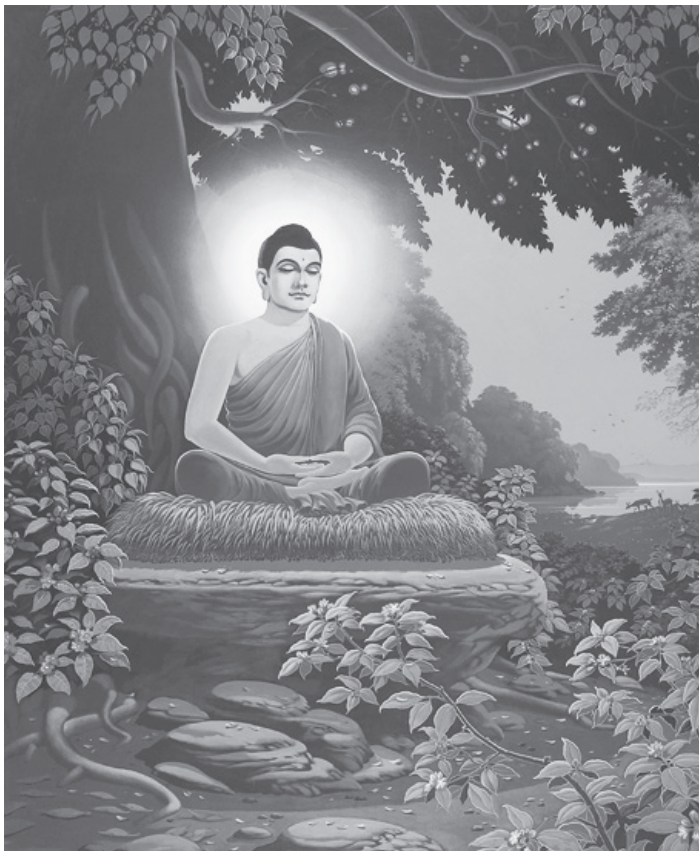
เมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น พระองค์ได้ประกาศหลักการที่เป็นการปฏิวัติความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของมนุษย์ว่า มนุษย์นี้เป็นสัตว์พิเศษ มีศักยภาพที่จะฝึกฝนพัฒนาให้ดีเลิศประเสริฐสูงสุดได้ เมื่อมนุษย์ฝึกฝน

พัฒนาตนให้มีคุณความดีและมีปัญญาญาณสมบูรณ์แล้ว ก็จะเป็นบุคคลผู้ประเสริฐเลิศสูงสุด ที่เรียกว่า “พุทธะ” ซึ่งเทพเจ้าทั้งหลายตลอดแม้กระทั่งพระพรหมก็จะน้อมนบบูชา ฉะนั้น มนุษย์ที่ฝึกฝนพัฒนาตนสูงสุด คือพุทธะนี้ต่างหาก ที่เป็น “อัคระ” (ผู้เลิศ) เป็น “เชฏฐะ” (ผู้เป็นใหญ่) เป็น “เสฏฐะ” (ผู้ประเสริฐ) หาใช่เทพเจ้าหรือแม้แต่พระพรหม ผู้เป็นเจ้าของไม่

ด้วยหลักการนี้ พระพุทธศาสนาได้กระตุ้นและกระตุ้นมนุษย์ให้หันมาใส่ใจในศักยภาพแห่งมนุษย์ที่มีอยู่ในตนเอง และเกิดความสำนึกในการที่จะฝึกฝนพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ พฤติกรรม ภูมิธรรม ภูมิปัญญาของตน ด้วยความตระหนักรู้ว่า สันติ สุข และอิสรภาพแห่งชีวิตและสังคมของตนจะสัมฤทธิ์หรือไม่ และแค่นั้นเพียงใด อยู่ที่การฝึกฝนพัฒนาตัว

ของมนุษย์เอง หาใช่อยู่ที่การดลบันดาลของเทพเจ้าไม่ มนุษย์ไม่ควรจะมัวคิดหาทางพะเน้าพะนออ่อนวอนเอาอกเอาใจเทพเจ้า แต่ควรหันมาเพียรพยายามพัฒนาตนเอง ให้มีความสามารถที่จะสร้างสรรค์ความสำเร็จด้วยสติปัญญาของตน

การประสูติของพระพุทธเจ้า หรือการเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนา เป็นการปฏิบัติในประวัติศาสตร์แห่งมนุษยชาติ ด้วยการประกาศว่า อำนาจสูงสุดที่กำหนดชะตากรรมของมนุษย์ ก็คือการฝึกฝนพัฒนาตน และการกระทำด้วยปัญญาที่พัฒนาขึ้นมา ให้ความจริงของธรรมชาติ หาใช่การดลบันดาลของเทพเจ้าไม่

การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

๒. การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คือการปรากฏแห่งธรรมขึ้นมาเป็นใหญ่สูงสุด

อิสรภาพของมนุษย์ ที่ทรงประกาศในการประสูตินั้น จะบรรลุผลเป็นจริงก็เพราะมีการตรัสรู้ กล่าวคือเมื่อมนุษย์รู้เข้าใจมองเห็นความจริงของธรรมชาติ แล้วปฏิบัติการทั้งหลายได้ถูกต้องตามธรรม โดยฝึกฝนพัฒนาตนให้มีปัญญาญาณจนตรัสรู้เข้าถึงธรรมแล้ว มนุษย์จึงเป็น “พุทธะ” ผู้ประเสริฐเลิศสูงสุด

การตรัสรู้ คือการบรรจบประสานระหว่างปัญญาของมนุษย์กับธรรมคือความจริงของธรรมชาติ เมื่อตรัสรู้แล้ว พระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสว่า “เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏแก่บุคคล ประเสริฐ ผู้เพียรพยายามเพ่งพินิจอยู่ เมื่อนั้นปวงความสงสัย ย่อมมลายไป เพราะมารู้เข้าใจถึงธรรมพร้อมทั้งเหตุของมัน... เพราะได้รู้ถึงภาวะที่สิ้นไปแห่งปัจจัยทั้งหลาย... ขจัดมารและเสนาเสียได้ ดังตะวันส่องฟ้าทอแสงจ้าอยู่ ฉะนั้น”

ธรรมคือความจริงของธรรมชาตินั้นแหละ ยิ่งใหญ่สูงสุด หาใช่เทพเจ้าหรืออำนาจดลบันดาลอันใดไม่ แม้แต่เทพทั้งหลายก็อยู่ใต้อำนาจของธรรม คือความจริงแห่งความเป็นไปตามเหตุปัจจัยเป็นต้นในธรรมชาตินั้นเอง ธรรมย่อมเหนือเทพ เทพจะเหนือธรรมไปไม่ได้ เมื่อรู้เข้าใจอย่างนี้แล้ว มนุษย์ก็จะได้เพียรพยายามฝึกฝนพัฒนาตนให้รู้เข้าใจและปฏิบัติการทั้งหลายให้ถูกต้องตามธรรม เพราะมนุษย์มีปัญญาที่สามารถพัฒนาให้ลุล่วงถึงธรรมได้

เมื่อเข้าถึงธรรมแล้ว ก็มีความเป็นอิสระที่จะเป็นอยู่และทำการอย่างประสานกับธรรม

ด้วยปัญญาที่รู้เข้าใจธรรมนั้น ซึ่งมีความเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่แน่นอน ไม่ต้องคอยเอาอกเอาใจคอยรอคำสั่งบัญชาของเทพดาพรหมเจ้า ที่ไม่รู้ว่าจะต้องประสงค์อย่างไร และจะขัดเคืองหรือโปรดปรานอย่างไรน เมื่อใด

การปรินิพพาน

๓. การปรินิพพาน คือการเตือนจิตสำนึกในวิถีชีวิตแห่งความไม่ประมาท

ด้านหนึ่งของธรรมหรือความจริงแห่งกฎธรรมชาติ ก็คือความไม่เที่ยงแท้คงทน และความเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามเหตุปัจจัย ของสิ่งทั้งหลาย ธรรมคือความจริงนี้มีอยู่ หรือกำกับอยู่กับชีวิตของมนุษย์ทุกคน โดยเฉพาะการที่ชีวิตนั้นจะต้องสิ้นสุดลงด้วยความตาย

ในขณะที่ความเป็นจริงของธรรมบอกเราว่า เราจะต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติ มีความสามารถ และมีปัญญาที่จะรู้เข้าใจ และปฏิบัติการทั้งหลาย ให้ถูกต้องตามธรรม คือกฎธรรมชาติ ชีวิตของเราจะถึงความเลิกระเสริญ บรรลุสันติสุขและอิสรภาพแท้จริง ก็ต่อเมื่อมีปัญญาเข้าถึงธรรม และสามารถทำชีวิต และสังคมมนุษย์ ให้ดำเนินตามธรรม

แต่พร้อมกันนั้นธรรมนั่นเองก็กำกับความจริงไว้ว่า **ชีวิตและสิ่งแวดล้อมรอบตัวของเราทุกอย่างไม่ยั่งยืนคงทนอยู่ตลอดไป จะต้องเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามเหตุปัจจัย เพราะฉะนั้นเราจะนั่งนอนใจประมาทอยู่ไม่ได้** เพราะถ้ามีวประมาทผิดเพี้ยนละเลย ชีวิตของเราอาจหมดโอกาสที่จะพัฒนาให้เข้าถึงคุณค่า และประโยชน์ที่พึงได้จากธรรม

ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้ธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้และประกาศแก่โลกแล้วนั้น มาปรากฏผลเป็นประโยชน์แก่ชีวิตและสังคมของเรา และเพื่อให้ชีวิตและสังคมของเราดำเนินไปสู่ความดีงาม ความมีสันติสุขและอิสรภาพ อันพึงได้จากธรรมนั้น เราจึงจะต้องเป็นอยู่อย่าง **ไม่ประมาท หรือดำเนินไปในวิถีชีวิตแห่งความไม่ประมาท**

เพราะฉะนั้น เมื่อจะปรินิพพาน พระพุทธเจ้าจึงตรัสพระวาจาสุดท้ายที่เรียกว่า **“ปัจฉิมวาจา”** อันถือได้ว่าเป็นเครื่องหมาย และความหมายแห่งการปรินิพพานว่า **“วยธมฺมา สงฺขารํ อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ”** แปลว่า **“สิ่งทั้งหลายที่เกิดจากปัจจัยปรุงประกอบขึ้น ล้วนมีอันจะต้องเสื่อมสลายไป เรอทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม”**

(จากหนังสือ **“มองวันวิสาขบูชา หยั่งถึงอารยธรรมโลก”** โดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) พิมพ์ครั้งแรก พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓)

รวมพุทธพจน์สำคัญ วันวิสาขบูชา

ปุลณวิโส

เมื่อประสูติ ทรงบังลือสีหนาทเปล่งอาสภิวาจา (วาจาองอาจกล้าหาญ) ว่า “เราเป็นผู้เลิศกว่าชาวโลก, เราเป็นผู้เจริญที่สุดกว่าชาวโลก, เราเป็นผู้ประเสริฐที่สุดกว่าชาวโลก, ชาติของเรานี้เป็นชาติที่สุดท้าย บัดนี้ความเกิดอีกมิได้มี” (อคโคทมสมิ โลกสส, เขฎฺฐโหมสมิ โลกสส, เสฎฺฐโหมสมิ โลกสส, อยมนุตติมา เม ชาติ, นตถิทานิ ปุนพภโวติ)

เมื่อตรัสรู้ ทรงเปล่งอุทานครั้งแรก (ปฐมพุทธภาจิตตาคถา) ว่าเมื่อเรายังไม่พบญาณ ได้เล่นท่องเที่ยวไปในสังสารเป็นอนกชาติ *อนกชาติสังสารํ สนธาวิสํ อนิพพิสํ* แสวงหาอยู่ซึ่งนายช่างผู้ปลุกเรื้อน คือค้นหาผู้สร้างภพ การเกิดทุกคราวเป็นทุกข์รำไป *คหการํ คเวสนโต ทุกขา ชาติ ปุนปฺปุนํ* นี้แนะนำนายช่างผู้ปลุกเรื้อน เรารู้จักเจ้าเสียแล้ว เจ้าจะทำเรื้อนให้เราไม่ได้อีกต่อไป *คหการก ทิฏฺฐโหสิ ปุน เคหํ น กาทสิ* โครงเรื้อนทั้งหมดของเจ้าเราหักเสียแล้ว ยอดเรื้อนเราก็อ้อเสียแล้ว *สพพา เต ผาสุกา ภคคา คหุญฺญํ วิสงฺขตํ* จิตของเราถึงแล้วซึ่งสภาพที่อะไรปรุงแต่งไม่ได้อีกต่อไป มันได้ถึงแล้วซึ่งความสิ้นไปแห่งตัณหา (คือถึงนิพพาน) *วิสงฺขารคตํ จิตตํ ตณฺหานํ ขยมฺขมคคา*

เมื่อปรินิพพาน ตรัสปัจฉิมโอวาท ว่า “ดูก่อนอนันท์ ธรรมและวินัยอันใด เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้น จักเป็นศาสดาของพวกเธอ โดยกาลล่วงไปแห่งเรา” (โย โว อานนท มया ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺยโตโต โส โว มมจฺเจยน สตถา) ตรัสปัจฉิมวาจา ว่า “สังขารทั้งหลาย ย่อมมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงทำหน้าที่ทั้งปวงอันเป็นประโยชน์ตน และประโยชน์ผู้อื่น ให้บริบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด” (วยธมฺมา สงฺขารา อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ)

[หมายเหตุ บาลีใหญ่ สัมพันธ์ โลกสส เป็น ฉฎฺฐโหมสมิ ใน อคฺโค เขฎฺฐโ และ เสฎฺฐโ เพราะเป็นการเปรียบเทียบ จึงแปลว่า “กว่า” ไม่ใช่ สามีสัมพันธ์แบบบาลีสนาทลวง, การแปลว่า ผู้เลิศแห่งโลก ผู้เจริญที่สุดแห่งโลก ผู้ประเสริฐที่สุดแห่งโลก จึงผิดหลักไวยากรณ์ของบาลีใหญ่; เสฎฺฐโ, เขฎฺฐโ มี “อิฎฺฐ” ปัจจัย ของ “วิเสสตีทิต” ด้วย ซึ่งเป็นคุณศัพท์ชั้นอติวิเศษ (ชั้นสูงสุด) จึงต้องแปลออกว่า “ที่สุด” ด้วย]

วันวิสาข

วันศาสนาโลก

ธีรปญโญ

ปณิธาน :

ก็ไปเป จะ สะตะสะหัทเส
เอตถันตะเร ยัง จะริตัง

จะตุโร จะ อะสังขิเย
สัพพัง ตัง โทธิปาจะนัง ฯ

ขุททกนิกาย อปทาน พุทธวิธีส
จริยาปิฎก ข้อ ๒๘ หน้า ๕๕๑

มหาบุรุษ ผู้สละ ได้ทุกสิ่ง
แสนกับ สื่อสงไขย ให้บำเพ็ญ

หาไฉยยัง โทธิญาณ หาไม่เห็น
ขอเพียงเห็น อนุตตร สัมโทธิญาณ ฯ

...เพียงชั่วลัดนิ้วผ่าน
พรหมโลกยังต่ำไป

โทธิสัมภาร นานสื่อสงไขย
ขอบจักรวาลไซ้รั ยังใกล้เกิน...

แสงทอง :

ชุมชนปักข์ ชัตตฤกษ์ วิสาขา
ปราศจาก เมฆหมอก ละอองดาว

คีนี่เล่า เจ้าชาย สิทธิตะ
ลาดอาสน์ทรง ลงไต้ร่ม โพธิพฤกษ์แพ

คู่บัลลังก์ ประทับลง ทรงสมาธิ
ความรู้ใด ดับทุกข์ภัย ในโลกา

“แม่เลือดเนื้อ สรีระนี้ จักเหือดแห้ง
หากกิเลส มารยังมี ฤดีแด

ดุจจันทร์เลื่อน เคลื่อนข้าม ผ่านสิงขร
เวทนา กล้าแข็ง เข้าต้ององค์

แต่แล้ว กาลสังัด ก็กลับสลาย
เมฆหมอกเลื่อน เคลื่อนทับ จับศศิธร

เสียงโห่ร้อง ก้องระทิก กึกกัมปนาท
แสงอาวุธ สะท้อนฟู อยู่แพรพราว

เจ้าพญา มารา- ธิราชใหญ่
ครีเมขลา นามา คชธร

ให้บันดาล เกิดเป็นคลื่น กลางสมุทร
แม่หนึ่งหยาด ไม่อาจต้อง พระวรกาย

แปดหมื่นสี่- พันลูกไฟ บรรลัยศร
ลูกอกกา กลับแปรเป็น บุปผาไป

พญามาร เทพบุตร หาหยุดไม่
โพธิสัตว์ ชัตติยะ ประด้วยธรรม

ดวงจันทร์รา ไส้กระจ่าง อยู่กลางหา
สุกสกาว ดูโดดเด่น เช่นดวงแด

น้อมสัจจะ จิตตั้ง ตั้งดวงแข
พระพักตร์แล ไปเบื้องทิศ บูรพา

น้อมดำริ อธิฐานจิต प्रารณา
จะค้นหา ความรู้ นั้น ไม่ผันแปร

แม่สิ้นแรง ไม่ผันทุกข์ ไม่ลูกแน
หทัยแน จะไม่คลาด จากอาสน์ทรง”

พระภูธร ดำรงใจ ไม่ไหลหลง
ธ ยิ่งคง สติมั่น ไม่สั่นคลอน

เปลี่ยนกลับกลายเป็นเหมือน ท่ามกลางสมร
หมู่อมร ต้องอับแรง สิ้นแสงดาว

พายุสาด ฝนฟ้าลั่น ให้สั่นหนาว
เป็นแถวยาว อยู่ขอบฟ้า นภากร

แสนพลไพร่ กว้างยาวโยชน์ โขดสิงขร
สหัสสกร อาวุธพร้อม เข้าล้อมราย

ม้วนขึ้นสุด เข้ากระแทก ตกเป็นสาย
องค์เจ้าชาย ยิ่งคงอาสน์ ไม่ขลาดภัย

เคลื่อนอัมพร ข้ามขอบฟ้า นำหวันไหว
แล้วหล่นไว้ ประดับองค์ พระทรงธรรม

เข้าชิงชัย หนุนใส่ จนใกล้ค่า
สูงค่าล้ำ สามสิบทิศ พระบารมี

พญามาร แม่สิ้นแรง ยังแผลงฤทธิ์
นี่อาสน์กู กูเคยนั่ง มาโกฏิปี

พระมุนินทร์ ปิ่นกษัตริย์ จึงตรัสตอบ
ธรรณี ณ ที่นี้ เป็นพยาน

ขออำนาจ ทานบารมี ที่เคยให้
ขอแม่พระ- ธรรณี เมื่อได้ยิน

อุทกจาก พระเมหาฬี ศรีสมร
ก็ไหลหลั่ง ท่วมหมู่ ศัตรุมาร

กำราบมาร เจริญญาณ กร้าวแกร่งกล้า
หนึ่งบุพเพ- นิวาสา- นุสสติตรง

ในยามสอง รู้จุดป- ปาตญาณ
สามสิ้นอาส- วัชช- ญาณบรรเทา

“สิ่งนี้มี สิ่งนั้น จึงเกิดมี”
“สิ่งนี้ดับ สิ่งนั้น ก็กลับไป”

อริยสัจจ์ ทั้งสี่ นี้ชัดแล้ว
ว่างจากสัตว์ บุคคล ตนอัตตา

สู้เหน้อยยาก เพียรพาก แสวงหา
หกปีผ่าน จากบ้าน และวังเวียง

ตรัสรู้ พระสัมมา- สัมโพธิ
สิ้นอวิชชา ถอนตัณหา พญามาร

ตั้งพระจันทร์ เคลื่อนคล้าย จากสายหมอก
สำเร็จเป็น พระพุทธองค์ พระทรงชัย

สาดสีทอง ต้องขอบฟ้า บูรพาทิศ
ส่องมรรคา พาปวงชน พันบ่วงมาร

ท่านถือสิทธิ อะไรกัน? มานั่งนี้
ไพร่พลมี พร้อมเห็น เป็นพยาน

เราถึงขอบ ด้วยอาสน์ ่องอาจหาญ
สิ้นคำขาน จรดพระหัตถ์ สัมผัสดิน

แต่ตั้งใจ ในพุทธ- ภูมิสิ้น
ปีบวาริน จากมুমวย ช่วยปราบมาร

พยานพร สิทธิตถะ อธิษฐาน
ชั้นธสันดาน ฐ วิสุทธิ เหนือบุษบงก์

เกิดวิชา สามคำรบ จบประสงค์
ระลึกส่ง อดีตชื่อ ถือเป็นเรา

สัตว์สังขาร สูงหรือต่ำ ตามกรรมเขา
สร้างความเมา รู้โลกสาม ตามปัจจัย

เป็นตามนี้ ไม่มี ที่สงสัย
กระจ่างใจ สว่างแจ้ง แสงปัญญา

บุรุษแก้ว เกิดญาณรอบ ตอบปัญหา
ทั่วทิศา หาเห็นใคร ให้เทียบเคียง

สังตปา ห่างไกล ไร่สรรพเสียง
เพื่อหนึ่งเพียง อนุตตร สัมโพธิญาณ

สมดำริ พันทุกขะ วัฏฏ์สังสาร
ทรงสรณู ปลงภาระ พันธะใจ

ออกมานอก รัตติกาล สังสารไสย
พระนามให้ พระสรรเพชญ์ เสด็จมาร

แสงอาทิตย์ จรัสแจ้ง แจ่มไพศาล
รัตติกาล สิ้นแล้ว พบแก้วธรรม ฯ

สื่องธรรม :

วิสาข- บุษบา ข้าขอน้อม
ระลึกบุญ คุณความดี ทรงชี้นำ

ระลึกใน พระบารมี สือสงไชย
บำเพ็ญใน โภภิจักรวาล เนิ่นนานที

ระลึกถึง พระญาณไกล ไร้ขีดขึ้น
อเวจี จรดถึง พรหมภคความ

ข้าฯ หมู่สัตว์ อันมี ฐุสิน้อย
วิสาขมาบรรจบ ครบจำเริญ

สิบนิ้วน้อม ค่อยประนม ก้มลงกราบ
แม่พระองค์ ปรีนิพพาน เนิ่นนานวัน

ระลึกพร้อม วิสังขาร อุปถัมภ์
ระลึกธรรม พระมหา จอมมุณี

แสนกำไร มหากัป ประดับศรี
เพื่อสิ่งนี้ อนุตตร สัมโพธิญาณ

จากวันนั้น แผ่ปกไป เปี่ยมไพศาล
เปิดนิพพาน ทางไว้ ให้ก้าวเดิน

ผูกเป็นสร้อย ร้อยคำรับ ชับสรรเสริญ
ขออัญเชิญ พรหมเทวา มาร่วมกัน

แทบเบื่องบาท ๘ วิสุทธิ วิมุติขันธ
คุณอนันต์ ประทับไว้ ไม่เคยลืมา

กวีนิพนธ์ :

ชีวิต ชั่วณูณ์

ปัญหา

เพราะเราคิดว่าชีวิตเริ่มต้นที่ความเกิด จึงคิดว่ามันจะจบลงที่ความตาย แต่จริงๆ แล้วชีวิตไม่ได้เริ่มต้นเฉพาะเมื่อตอนเกิด หากแต่มีเหตุปัจจัยมากมายที่ส่งสืบทอดต่อๆ กันมาแล้วก่อนเกิด ชีวิตที่เรียกกันว่า “ของเรา” จึงเป็นเพียงแค่คอนเซ็ปหรือสมมุติ เพื่อสะดวกในการอ้างถึงเท่านั้น แต่สภาวะธรรมจริงๆ แล้ว ก็เป็นเพียงรูปนามที่เกิดขึ้นแล้วดับไป หาตัวตนอะไรไม่ได้ (เพราะสิ่งที่ดับลงไปก็ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นมา แต่มีการเปลี่ยนแปลงไปในระหว่าง -จะเรียกสิ่งเดียวกันก็ไม่ใช่ จะเรียกคนละสิ่งก็ไม่เชิง- “เพราะสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี”) ดังนั้นเมื่อยังไม่หมดเหตุ รูปนามย่อมเกิดดับต่อเนื่องไปอีก หาได้สิ้นสุดลงเมื่อตายอย่างที่เราเข้าใจกันโดยทั่วไปไม่ เพียงแต่มันจะดำเนินต่อไปในรูปแบบใหม่ เป็นไปตามเหตุปัจจัยหรือกรรมที่ทำมานั่นเอง ตราบใดที่ยังไม่หมดกิเลส กรรมและวิบากย่อมยังหมุนวนคงมีอยู่ตราบนั้น สิ่งนี้ก็คือสังขารธรรม หรือสังสารวัฏนั่นเอง ตราบใดที่ยังไม่เข้าใจ ไม่เรียนรู้ ก็ยังไม่จบได้ ดังนั้น จะว่าไปแล้ว ชีวิตที่แท้นั้น จึงเริ่มต้นที่ความรู้ และจบลงที่ความหลุดพ้นต่างหาก

จีวิต จีวน จีวุน จีวาย
จัวจีวิตหมาย วักเอา วักเอา
ใจจีวิตออก วิตออก ก็เบา
ซึ่นจีพชราเตมา จี วัฏฏะ วางๆ

บทความ : หลักความ ความเชื่อของชาวพุทธ

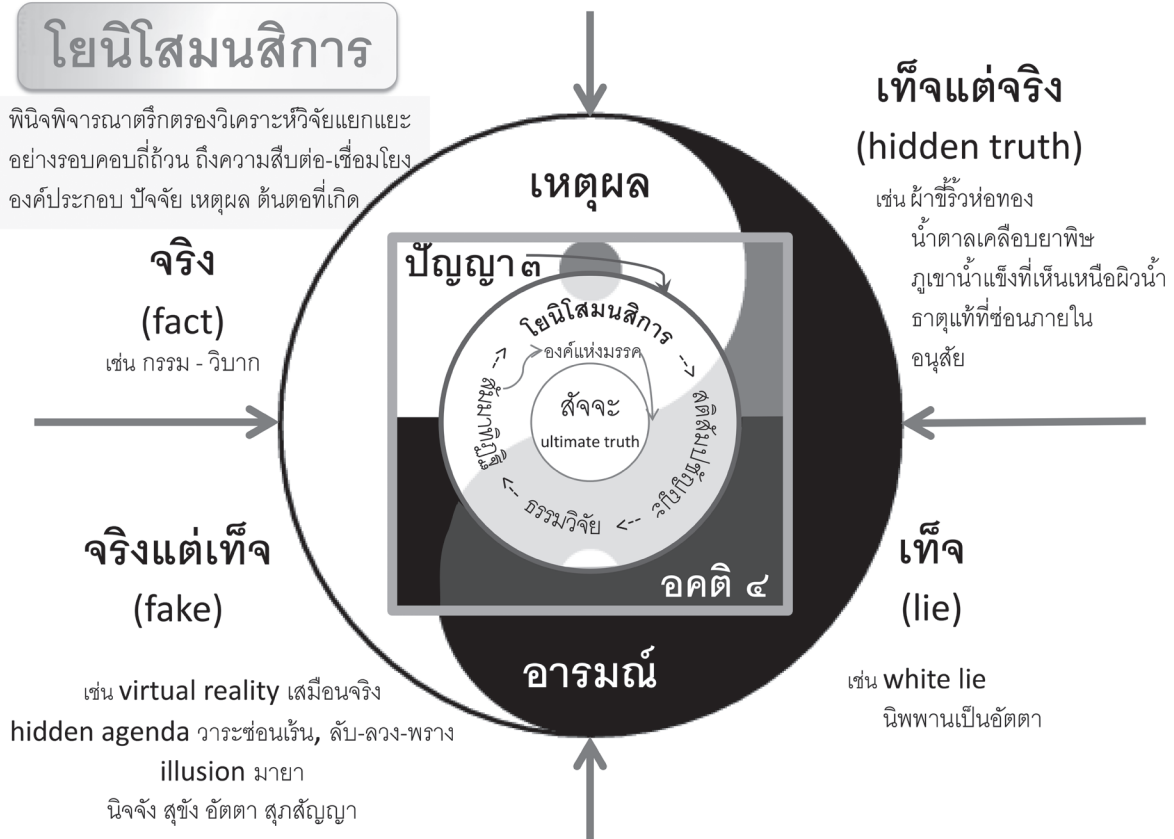
บุญณวโส

ชาวพุทธควรมีหลักความเชื่อการตัดสินใจอย่างไร เมื่อมีความเห็นขัดแย้งในหลักธรรม คำสอน การตีความ การประพฤติปฏิบัติ ต่างคนต่างเห็นว่าตนเองถูก บางทีถึงขั้นกล่าวหา โจมตีกัน พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในหลายที่หลายวาระ จึงได้ประมวลรวมมาดังนี้

โยนิโสมนสิการ

พินิจพิจารณาตรึกตรองวิเคราะห์วิจัยแยกแยะ อย่างรอบคอบถี่ถ้วน ถึงความสืบต่อ-เชื่อมโยง องค์ประกอบ ปัจจัย เหตุผล ต้นตอที่เกิด

สัมมาทิฐิ คือ เบื้องต้นแห่งกุศลธรรม

[๑๒๑] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สิ่ง que เริ่มต้นเป็นนิมิตเบื้องต้น แห่งดวงอาทิตย์เมื่อจะอุทัย คือ แสงเงินแสงทอง ฉันทดู ดูกรภิกษุท. สิ่ง que เริ่มต้นเป็นนิมิตเบื้องต้นแห่งกุศลธรรมท. คือ สัมมาทิฐิ ฉันทันนั้นเหมือนกันแล (“พุทธพัสคสูตร” อภ.ทสก. ฉบับหลวง ๒๔/๑๒๑/๒๐๖)

ปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ ๒

๑. **ปรโตโฆสะ** (เสียงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก คือ การรับฟัง คำแนะนำสั่งสอน เล่าเรียนความรู้ สนทนาซักถาม ฟังคำบอกเล่าชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะการสตับสัทธิธรรมจากท่านผู้เป็นกัลยาณมิตร รู้จักเปิดหู เปิดตา เปิดใจ ฟังเสียงผู้อื่น โดยเฉพาะสตับบุรุษ ผู้รู้ทั้งหลาย หรือ สมัยปัจจุบัน คือ หนังสือพระไตรปิฎก หนังสือธรรมะต่างๆ ฟังข้อมูลอื่นหรือข้อมูลใหม่ ที่อาจถูกกว่า ดีกว่า ครบถ้วนกว่า ไม่ปิดกั้นความคิดตนเอง ทำตัวเป็นชาลันถ้วย ไม่ใจแคบยึดแต่ความเห็นของตัวเอง กูถูกกูแ่อยู่คนเดียว)

๒. **โยนิโสมนสิการ** (การใช้ความคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด คิดพิจารณาเป็น คือกระทำในใจโดยแยบคาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพินิจพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบถี่ถ้วนถ่องแท้ รู้จักสืบสาวหาเหตุผล แยกแยะสิ่งนั้นๆ หรือ ปัญหานั้นๆ ออก ให้เห็นตามสภาวะ ตามความเป็นจริง และตามความสัมพันธ์สืบต่อเป็นอิตับปัจจัยตาแห่งเหตุปัจจัย หรือ มองให้ถึงต้นกำเนิดรากเหง้าของจิตใจ) (ม.มู ๑๒/๔๙๗/๓๘๑; อภ.ทูก. ๒๐/๓๗๑/๘๒; พจนนา.ธรรม ป.อ. ปยุตโต)

ความสำคัญของปรโตโฆสะ และโยนิโสมนสิการ

คบสตับบุรุษ → ฟังธรรม → ศรัทธา → โยนิโสมนสิการ → สติสัมปชัญญะ → ส้ารวมอินทรี ๖ → สุจริต ๓ → สติปฏิฐาน ๔ → โพชฌงค์ ๗ → วิชชา + วิมุตติ

(→ = “ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง...ให้บริบูรณ์”, เช่น การคบสตับบุรุษที่บริบูรณ์ ย่อมยังการฟังสัทธิธรรมให้บริบูรณ์ การฟังสัทธิธรรมที่บริบูรณ์ ย่อมยังศรัทธาให้บริบูรณ์..., ถ้าอ่านจากท้าย → = “มี...เป็นอาหาร”, เช่น วิชชาและวิมุตติ มีโพชฌงค์ ๗ เป็นอาหาร โพชฌงค์ ๗ มีสติปฏิฐาน ๔ เป็นอาหาร)

ภวตัณหา ← อวิชา ← นีวรณ ๕ ← ทูจริต ๓ ← ไม่ส้ารวมอินทรี ๖ ← ไม่มีสติสัมปชัญญะ ← ทำไว้ในใจโดยไม่แยบคาย (อโยนิโสมนสิการ) ← ไม่มีศรัทธา ← ไม่ฟังธรรม ← ไม่คบสตับบุรุษ

(← = “มี...เป็นอาหาร”, เช่น ภวตัณหา มีอวิชาเป็นอาหาร อวิชา มีนีวรณ ๕ เป็นอาหาร..., ถ้าอ่านจากท้าย ← = “ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง...ให้บริบูรณ์” เช่น การไม่คบสตับบุรุษที่บริบูรณ์ ย่อมยังการไม่ฟังสัทธิธรรมให้บริบูรณ์ การไม่ฟังสัทธิธรรมที่บริบูรณ์ ย่อมยังความไม่มีศรัทธาให้บริบูรณ์...) (“อวิชาสูตร; ตัณหาสูตร” อภ.ทสก. ๒๔/๖๑-๖๒/๑๐๓-๑๐๗)

(จะเห็นว่า การฟังธรรมจากสตับบุรุษด้วยโยนิโสมนสิการ นำไปสู่สติสัมปชัญญะ และสติปฏิฐาน ๔ ท้ายสุด ถึงวิชาและวิมุตติได้)

วิวัฒนาการของโลกุตตรสัมมาทิฐิ

ปัญญา → ปัญญาธิริย → ปัญญาผล → ธรรมวิจยสัมโพชฌงค์ → สัมมาทิฐิ → องค์แห่งมรรค
 (“มหาจัตตารีสกสูตร” ม.อ. ๑๔/๒๕๘/๑๔๖)

ความเชื่อพื้นฐานของชาวพุทธ คือ ศรัทธา ๔ และ สัมมาทิฐิ ๑๐

ศรัทธา ๔

(ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล)

๑. **กัมมสัทธา** (เชื่อกรรม, เชื่อกฎแห่งกรรม, เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่างเปล่า และเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำมิใช่ด้วยอำนาจอนหรืออนาคอโยชค เป็นต้น)

๒. **วิปากสัทธา** (เชื่อวิบาก, เชื่อผลของกรรม, เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว)

๓. **กัมมัสสกตาสัทธา** (เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน, เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของ จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน)

๔. **ตถาคตโพธิสัทธา** (เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง ๔ ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี เป็นสวากขาตธรรม ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หาก

ฝึกตนด้วยดี ก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง)

(พจนาน.ธรรม ป.อ. ปยุตโต)

ศรัทธา ๓ ข้อต้นนี้โดยสรุปก็คือ หลักกรรม ๕

๑. **กัมมัสสโกมติ** (มีกรรมเป็นสมบัติแท้ของตน)

๒. **กัมมทายาท** (มีกรรมเป็นทายาทต้องรับมรดกของตน มีกรรมเป็นผู้ให้ผล)

๓. **กัมมทายาท** (มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นผู้ให้ผล ต้องรับมรดกของตน)

๔. **กัมมพันธ** (มีกรรมเป็นผู้ติดตามเป็นเผ่าพันธุ์, เป็นพันธุ์สัตว์ในภพภูมิต่างๆ พันธุ์เทพ พันธุ์มาร เป็นต้น)

๕. **กัมมปฏิสรโณ** (มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัยแท้ๆ)

เราทำกรรมได้ไว้ กรรมดีก็ตาม กรรมชั่วก็ตาม จักต้องได้รับผลของกรรมนั้น กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและประณีต

(“จุฬกัมมวิภังคสูตร” ม.อ. ๑๔/ ๕๘๑/๒๘๗;
 บทสวดมนต์อภิณหปัจจเวกขณปาฐะ)

สัมมาทิฐิ ๑๐ (ที่เป็นโลกียะ)

[๒๕๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สัมมาทิฐิที่ยังเป็นสาสวะ เป็นส่วนแห่งบุญ (บุญภวภาคิยา) ให้ผลแก่ชั้นธ (อุปปีเวปกกา) เป็นไฉน คือความเห็นดังนี้ว่า

๑. ทานที่ให้แล้ว มีผล (อตถิ ทินนั)
๒. ยัญที่บูชาแล้ว มีผล (อตถิ ยัญจัน)
๓. สังเวทที่บวงสรวงแล้ว มีผล (อตถิ หุตฺถิ)
๔. ผลวิบากของกรรมที่ทำได้ ทำชั่วแล้ว มีอยู่ (อตถิ สุกตทุกกฏานัน กมมานัน ผลวิปาโก)
๕. โลกนี้มี (อตถิ อยั โลโก)
๖. โลกหน้ามี (อตถิ ปโร โลโก)
๗. มารดามี (อตถิ มาตา)
๘. บิดามี (อตถิ ปิตา)
๙. สัตว์ที่เป็นอุปปาติกะมี (อตถิ สตตวา โอปปาติกา)

๑๐. สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ผู้ดำเนินชอบ ปฏิบัติชอบ ซึ่งประกาศโลกนี้โลกหน้า ให้แจ่มแจ้ง เพราะรู้อย่างด้วยตนเองในโลก มีอยู่ (อตถิ โลเก สมณพราหมณา สมมคคตตาสมาปฏิบัติปณา เย อิมญจ โลกั ปรมญจ โลกั สยั อภินญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนตฺติ)

นี่สัมมาทิฐิที่ยังเป็นสาสวะ เป็นส่วนแห่งบุญ ให้ผลแก่ชั้นธ

(“มหาจัตตารีสกสูตร” ม.อ. ๑๔/๒๕๗/๑๔๖)

ข้อ ๒+๓ อจ. บางท่านอธิบาย “ยัญจัน” ว่า จาริต - ประเพณี - พิธีกรรม (เช่น วันสำคัญทางศาสนา อย่าง วันวิสาขบูชา มาฆะ

อาสาฬหะ วันพระ หรือ พิธีกรรมทางศาสนา ต่างๆ เช่นทำวัตรสวดมนต์ งานศพ หรือ พิธีกรรมไหว้ครู พิธีกรรมวันแม่ เป็นต้น) มีการบูชา รำลึก สำนึก สัจจว สำเนียง แล้ว กระทำให้เป็นสำคัญ ให้เกิดผลดีเป็นกุศล เป็นส่วนแห่งบุญ ชำระล้างกิเลส เกิดเจริญ พัฒนาทางจิตใจ (หุตฺถัง) กล่าวคือ ยัญจัน ทำให้เกิดหุตฺถัง เกิดผลเสวย ได้รับรสเสวย จิตได้รับรสซาบซึ้ง จนเกิดผลพัฒนาทางชั้นจิตวิญญาณ

ข้อ ๗ + ๘ + ๙ ไม่ใช่พ่อแม่ทางเนื้อหนัง สมสู่แบบโลกๆ กันแล้วเกิดลูก บางอจ. ตีความว่าหมายถึงบุญคุณพ่อแม่ (ซึ่งบุญคุณคนทั่วไปก็รู้ ไม่จำเป็นต้องระดับพระสัพพัญญุตญาณของพระพุทธเจ้า) แต่บางอจ. บอกว่าหมายถึงเป็นพ่อแม่ทางจิตวิญญาณ และทำให้เกิดกัมมโยนิทางจิตวิญญาณใหม่ผุดเกิดขึ้น (โอปปาติกโยนิ) ในร่างเดิม เป็น สัตตวา โอปปาติกา (ดูเชิงอรรถ) ตายจากชาติปุถุชนเกิดใหม่เป็นอริยชาติ เป็นอุปัติเทพ คือโสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี อรหันต์ ถ้าเป็นอรหันต์ก็คือวิสุทธิเทพ แม่ทางวิญญาณ คือ เจโต พ่อทางวิญญาณ คือ ปัญญา หรือ แม่คือศีล พ่อคือปัญญา หรือ แม่คือโพชฌงค์ ๗ พ่อคือมรรค ๘ เหมือนอย่างพระพุทธเจ้าเปรียบพระองค์เป็นพ่อ พระสารีบุตรเป็นแม่เลี้ยง พระโมคคัลลานะเป็นแม่นม คือเป็นพ่อแม่ทางธรรม ทางจิตวิญญาณ ที่ช่วยทำอริยบุคคลให้เกิด, เมื่อเป็นเช่นนี้ข้อ ๕ + ๖ ก็ไม่ใช่แค่โลกทางร่างกายหลังตายเท่านั้น ซึ่งศาสนาอื่นเขาก็เชื่อกันอยู่แล้ว ถ้าเชื่อแค่นี้ก็ไม่ต้องอาศัยพระสัพพัญญุตญาณก็ได้ แต่หมายถึงถึงโลกทางจิตวิญญาณ โลกนี้หมายถึง “โลกโลกียะ” โลกหน้าหมายถึง “โลกโลกุตตระ”

ตรงตามอภิธรรมซึ่งจำแนกจิต ๑๒๑ เป็น ๙ นัย ข้อ “โลกเภทนัย” คือ จิตฝ่ายโลก โลกียะ และจิตฝ่ายโลกโลกุตตระ ซึ่งเป็นคำอธิบายที่สอดร้อยเป็นแนวทางเดียวกัน ตั้งแต่ข้อ ๕ - ๙ และตรงตามพุทธพจน์ว่า “โลกอันจิตย่อมนำไป จิตเตน นียติ โลโก” และ “ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้าหรือเป็นไปก่อน มีใจเป็นใหญ่ที่สุด สำเร็จแล้ว ด้วยใจ มโนบุพพวงมา ธมมา มโนเสฏฐา มโนมยา”

กาลามสูตร หรือ เกสบุตรสูตร

๑. มา อนุสฺสเวน (อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟังตามกันมา — Be not led by report)

๒. มา ปรมฺปราย (อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสืบๆ กันมา — Be not led by tradition)

๓. มา อิติกราย (อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ — Be not led by hearsay)

๔. มา ปิฎกสมฺปทาเนน (อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์ — Be not led by the authority of texts)

๕. มา ตกฺกเหตุ (อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตรรก — Be not led by mere logic)

๖. มา นยเหตุ (อย่าปลงใจเชื่อ เพราะการอนุมาน — Be not led by inference)

๗. มา อาการปริวิตกฺเคน (อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล — Be not led by considering appearances)

๘. มา ทิฎฺฐินิขฺฆานกฺขนฺติยา (อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พิสูจน์ไว้แล้ว

— Be not led by the agreement with a considered and approved theory)

๙. มา ภพฺพรูปตาย (อย่าปลงใจเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้ — Be not led by seeming possibilities)

๑๐. มา สมโณ โน ครูติ (อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่าคุณสมณะนี้เป็นครูของเรา — Be not led by the idea, ‘This is our teacher’.)

(๑๑.) เมื่อใด ฟังรู้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศล มีโทษ ผู้รู้ดีเคยปฏิบัติบริบูรณ์แล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่ประโยชน์แก่ออกุศล เพื่อทุกข์ เมื่อนั้น ควรละธรรมเหล่านั้นเสีย

เมื่อใด ฟังรู้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นกุศล ไม่มีโทษ ผู้รู้สรรเสริญ ถิ่นปฏิบัติบริบูรณ์แล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ออกุศล เพื่อสุข เมื่อนั้น ควรถือปฏิบัติธรรมเหล่านั้นอยู่

(“เกสบุตรสูตร” หรือ “กาลามสูตร” อง.ติก.

๒๐/๕๐๕/๑๗๙-๑๘๔; พจน.ธรรม ป.อ. ปยุตฺโต)

อย่าปลงใจปักใจยึดมั่นจนกลายเป็น อิทธิสังกนิเวสกายคนถ คือ ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องนามกายรูปกายไว้โดยอาการยึดมั่นในความเห็นผิดของตนว่าถูก ความเห็นผู้อื่นว่าผิด

(หมวดคันถะ ๔ ประมัตตชอติกะ พระสังฆมชอติกะ ธัมมาจริยะ)

ข้อ ๑-๑๐ เข้าได้กับ ปรโตโฆสะ ความสำคัญที่มักมองข้ามไปอยู่ที่ข้อสรุปท้ายสุด (ข้อ ๑๑) คือ โยนิโสมนสิการ

หลักศีลธรรมวินัย ๗

ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ

๑. **เอกัณฑนิพพิทา** (ความหน่ายสิ้นเชิง, ไม่หลงไหลเคลิบเคลิ้ม, ความเบื่อหน่ายอย่างที่สุด)

๒. **วิราคะ** (ความคลายกำหนด, ไม่ยึดติดรัดตัว เป็นอิสระ)

๓. **นิโรธ** (ความดับ, หมดกิเลสหมดทุกข์)

๔. **อุปสมะ** (ความสงบ, ความสงบรำงับ)

๕. **อภิญญา** (ความรู้ยิ่ง, ความรู้ชัด)

๖. **สัมโพธะ** (ความตรัสรู้)

๗. **นิพพาน** (นิพพาน)

ธรรมเหล่านี้ พึงรู้ว่าเป็นธรรม เป็นวินัย เป็นสัตตสุสานน์ คือคำสอนของพระศาสดา; หมวดนี้ ตรัสแก่พระอุบาลี

(“สัตตสุสานน์สูตร” อัง.สตตค. ๒๗/๘๐/๑๑๒)

หลักศีลธรรมวินัย ๘

ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ

๑. **วิราคะ** (ความคลายกำหนด, ความไม่ติดพัน เป็นอิสระ, มิใช่เพื่อความกำหนด ย่อมใจ หรือเสริมความติดใคร่)

๒. **วิสังโยค** (ความหมดเครื่องผูกมัด, ความไม่ประกอบทุกข์, มิใช่เพื่อผูกมัด หรือประกอบทุกข์, ความพราด)

๓. **อปจยะ** (ความไม่พอกพูนกิเลส, มิใช่เพื่อพอกพูนกิเลส, การไม่สะสม)

๔. **อัปปิจฉตา** (ความอยากอันน้อย, ความมักน้อย, มิใช่เพื่อความอยากอันใหญ่, ความมักใหญ่ หรือมักมากอยากใหญ่, กล้าจน)

๕. **สันตมุณี** (ความสันโดษ, มิใช่เพื่อความไม่สันโดษ, ใจพอ, สันโดษในปัจจุบัน ๔ มิใช่สันโดษในความดี)

๖. **ปวิเวก** (ความสงัด, มิใช่เพื่อความคลุกคลีอยู่ในหมู่, ความสงัดจากกิเลส)

๗. **วิริยารัมภะ** (การประกอบความเพียร, มิใช่เพื่อความเกียจคร้าน)

๘. **สุภรตา** (ความเลี้ยงง่าย, มิใช่เพื่อความเลี้ยงยาก)

ธรรมเหล่านี้ พึงรู้ว่าเป็นธรรม เป็นวินัย เป็นสัตตสุสานน์ คือคำสอนของพระศาสดา; หมวดนี้ ตรัสแก่พระนางมหาปชาบดีโคตมี

(วินย. ๗/๕๒๓/๒๑๓; “สังขิตตสูตร”

อัง.อภุฎก. ๒๗/๑๔๓/๒๒๑-๒๒๒)

(ทฤษฎีพอเพียง-เพียงพอของในหลวง คือ ข้อ ๔ + ๕ + ๗ มิใช่ขี้เกียจนะ ขยันชวนขวยกิจการงานแต่ใจพอ ถ้ามีมากก็แบ่งปันเสียสละให้ผู้อื่น ถ้ามากกว่านั้นก็แลกเปลี่ยนหรือขาย)

หลักศีลธรรมวาที - อธรรมวาที

[๒๕๒] เมื่อภิกษุโกสัมพี ๒ ฝ่าย ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์

พระเถระทั้งหลายมีพระสารีบุตรเป็นต้น ได้กราบทูลถามพระผู้มีพระภาค ว่าจะปฏิบัติต่อพวกภิกษุเหล่านั้นอย่างไร

ทรงรับสั่งว่า “จงวางตนอยู่อย่างชอบธรรม เกิด พึงทราบอธรรมวาทีภิกษุ และ อธรรมวาทีภิกษุ ด้วยวัตถุ ๑๘ ประการดังนี้”

ลักษณะของภิกษุธรรมวาที ๑๘ อย่าง

๑. แสดงธรรมว่าเป็นธรรม
๒. แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม
๓. แสดงสิ่งมิใช่วินัยว่าเป็นวินัย
๔. แสดงวินัยว่ามีวินัย
๕. แสดงสิ่งที่ตถาคตไม่ได้ภาซิตไว้ ไม่ได้กล่าวไว้ว่าตถาคตได้ภาซิตไว้ ได้กล่าวไว้
๖. แสดงสิ่งที่ตถาคตได้ภาซิตไว้ ได้กล่าวไว้ว่าตถาคตไม่ได้ภาซิตไว้ ไม่ได้กล่าวไว้
๗. แสดงจริยวัตรที่ตถาคตไม่ได้ประพฤติมาว่าตถาคตได้ประพฤติมา
๘. แสดงจริยวัตรที่ตถาคตประพฤติมาว่าตถาคตไม่ได้ประพฤติมา
๙. แสดงสิ่งที่ตถาคตไม่ได้บัญญัติไว้ว่าตถาคตได้บัญญัติไว้
๑๐. แสดงสิ่งที่ตถาคตได้บัญญัติไว้ว่าตถาคตไม่ได้บัญญัติไว้
๑๑. แสดงอนาบัติว่าเป็นอาบัติ
๑๒. แสดงอาบัติว่าเป็นอนาบัติ
๑๓. แสดงอาบัติเบาว่าเป็นอาบัติหนัก

๑๔. แสดงอาบัติหนักว่าเป็นอาบัติเบา
๑๕. แสดงอาบัติที่มีส่วนเหลือว่าเป็นอาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือ
๑๖. แสดงอาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือว่าเป็นอาบัติที่มีส่วนเหลือ
๑๗. แสดงอาบัติชั่วหยาบว่าเป็นอาบัติไม่ชั่วหยาบ
๑๘. แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่าเป็นอาบัติชั่วหยาบ

ลักษณะของภิกษุธรรมวาที ๑๘ อย่าง

๑. แสดงธรรมว่าเป็นอธรรม
๒. แสดงอธรรมว่าเป็นธรรม
๓. แสดงสิ่งที่มีวินัยว่ามีวินัย
๔. แสดงวินัยว่าเป็นวินัย
๕. แสดงสิ่งที่ตถาคตไม่ได้ภาซิตไว้ ไม่ได้กล่าวไว้ว่าตถาคตไม่ได้ภาซิตไว้ ไม่ได้กล่าวไว้
๖. แสดงสิ่งที่ตถาคตได้ภาซิตไว้ ได้กล่าวไว้ว่าตถาคตได้ภาซิตไว้ ได้กล่าวไว้
๗. แสดงจริยวัตรที่ตถาคตไม่ได้ประพฤติมาว่าตถาคตได้ประพฤติมา
๘. แสดงจริยวัตรที่ตถาคตประพฤติมาว่าตถาคตได้ประพฤติมา
๙. แสดงสิ่งที่ตถาคตไม่ได้บัญญัติไว้ว่าตถาคตได้บัญญัติไว้
๑๐. แสดงสิ่งที่ตถาคตได้บัญญัติไว้ว่าตถาคตได้บัญญัติไว้
๑๑. แสดงอนาบัติว่าเป็นอนาบัติ
๑๒. แสดงอาบัติว่าเป็นอาบัติ
๑๓. แสดงอาบัติเบาว่าเป็นอาบัติเบา

- ๑๔. แสดงอาบัติหนักกว่าเป็นอาบัติหนัก
- ๑๕. แสดงอาบัติที่มีส่วนเหลือว่าเป็นอาบัติที่มีส่วนเหลือ
- ๑๖. แสดงอาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือว่าเป็นอาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือ
- ๑๗. แสดงอาบัติชั่วหยาบว่าเป็นอาบัติชั่วหยาบ
- ๑๘. แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่าเป็นอาบัติไม่ชั่วหยาบ

(“โกสัมพีขันธกะ อัฐสารสวดฤกธา”
วินย.๕/๒๕๒/๒๖๘-๒๗๐)

เรื่องวินัย ควรดูที่เจตนากรรมของแต่ละข้อด้วย เหมือนกฎหมายบ้านเมืองที่เราต้องดูเจตนากรรมว่าบัญญัติขึ้นเพื่อเป้าประสงค์อะไร จะทำให้เข้าใจถึงแก่นสารของวินัยนั้นๆ ตรงประเด็น ไม่ใช่สักว่าถือตามๆ กันโดยไม่ทราบเหตุผล ส่วนการละเมิดนั้น ทั้งวินัยและกฎหมายต่างก็ให้ความสำคัญของเจตนาเป็นอันดับแรก (**“เจตนาหิ กมมํ วทามิ, เจตยิตวา กมมํ กโรมิ กาเยน วาจาเย มนสา”** = “ภิกษุท. เรากล่าวว่า เจตนาอันนั้นแหละเป็นกรรม เมื่อมีเจตนาแล้ว บุคคลย่อมกระทำความกรรมโดยทางกาย วาจา ใจ”) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ **“กรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา”** นั่นเอง

วินัยพระสำคัญที่ฆราวาสควรรู้เพราะมีข่าวฉาวอยู่เรื่อย คือ ปาราชิก ๔ และสังฆาติเสส ๑๓, มีโทษ ตามกัจจกซึ่งภิกษุด้วยอาบัติปาราชิกไม่มีมูล หรือ มีโทษ แก่สังฆาติเสส ตามกัจจกซึ่งภิกษุด้วยอาบัติปาราชิกไม่มีมูล เป็นอาบัติสังฆาติเสส, ภิกษุใดรู้อยู่ ปกปิด

อาบัติชั่วหยาบ (ปาราชิก + สังฆาติเสส) ของภิกษุอื่น เป็นอาบัติปาจิตตีย์, กัจจกซึ่งภิกษุด้วยอาบัติสังฆาติเสสไม่มีมูล เป็นอาบัติปาจิตตีย์, ภิกษุอยู่กับสตรี ๒ ต่อ ๒ ในที่ลับตาหรือลับหู เป็นอนินยตะ อย่างน้อยเป็นอาบัติปาจิตตีย์

ตัวอย่างปาราชิก เช่น ลัก โกง หรือ ยักยอก ทรัพย์ ๕ แส่น (ซึ่งเกิน ๕ มาสก แนนอน) มีหลักฐานครบ ทั้งพยานวัตถุ-เอกสาร-บุคคล แล้วคืนเงินภายหลังเมื่อถูกจับได้ ถ้ามองว่าจะหายจากปาราชิกไหม แสดงให้เป็นอาบัติเบาได้ไหม จริงๆ ก็ปาราชิกตั้งแต่แรกที่กรรมสำเร็จแล้ว แม้ไม่มีใครรู้เห็นเป็นความลับ อาจเป็นพระดีมีผลงานทำคุณประโยชน์แก่ศาสนาและประชาชน แต่มันคนละเรื่องกัน ไม่อาจลบล้างอาบัตินี้ได้

หลักปฏิบัติฆราวาสต่อพระสงฆ์ที่สอนต่างกัน ปฏิบัติต่างกัน

อนาถปิณฑิกคหบดี และ นางวิสาขา เข้าเฝ้าทูลถามข้อปฏิบัติ ตรัสว่า “จงถวายทานในภิกษุทั้ง ๒ ฝ่าย แล้วจงพึงธรรมทั้ง ๒ ฝ่าย (ปรโตโฆสะ - ไม่ฟังความข้างเดียว ไม่ด่วนตัดสิน) แล้วจงพอใจในความเห็น ความถูกใจ ความชอบใจ และ ความเชื่อถือ ของภิกษุฝ่ายธรรมวาทีเท่านั้น (หลังโยนิโสมนสิการแล้ว และถ้าจะเลิกใส่บาตรหรือเลิกไหว้ภิกษุธรรมวาที ก็ภายหลัง)”

(“โกสัมพีขันธกะ”
วินย.๕/๒๕๕-๒๕๖/๒๗๑-๒๗๒)

หลักมหาปเทศ ๔

[๙๒] พระพุทธานุญาตวัตถุเป็นกบปิยะ (สิ่งที่ควร) และอกบปิยะ (สิ่งที่ไม่ควร)

๑. ดูกรภิกษุท. สิ่งใดที่เราไม่ได้ห้ามไว้ว่า สิ่งนี้ไม่ควร หากสิ่งนั้นเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควรแก่เธอท.

๒. สิ่งที่เราไม่ได้ห้ามไว้ว่า สิ่งนี้ไม่ควร หากสิ่งนั้นเข้ากับสิ่งที่ควร ขัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร

๓. สิ่งใดที่เราไม่ได้อนุญาตไว้ว่า สิ่งนี้ควร หากสิ่งนั้นเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร

๔. สิ่งใดที่เราไม่ได้อนุญาตไว้ว่า สิ่งนี้ควร หากสิ่งนั้นเข้ากับสิ่งที่ควร ขัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร

(วินย. ๕/๙๒/๑๐๔-๑๐๕)

ตัวอย่าง การใช้มหาปเทศ ๔ กับบุหรีหลายสำนักชัดเจนว่าผิดศีลข้อที่ ๕ เพราะเป็นของมีนเมา ทางกายก็ถือว่าเป็นโทษต่อสุขภาพ เป็นยาเสพติด (แต่ถูกกฎหมายเหมือนเหล้า) พระบางสำนักอ้างว่าไม่มีข้อห้าม

ในศีล (จริงๆ เฮโรอีน ผิ่น กัญชา ท่านก็ไม่ได้อ่านถ้าตีความศีลข้อ ๕ แคบๆ เพราะสมัยพุทธกาลยังไม่มี) ถ้าเอามหาปเทศมาจับ ก็เข้ากับข้อ ๑ ที่ว่า "ไม่ได้ห้ามไว้ว่า สิ่งนี้ไม่ควร หากสิ่งนั้นเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร เป็นอกบปิยะ" เป็นต้น

ข้อควรศึกษาพิจารณาเกี่ยวกับ สลิพตูปาทาน และ สลิพตปรามาส

สลิพตูปาทาน (หมวดอุปาทาน ๔) ความยึดมั่นหรืออุปาทานในศีลและพรต คือหลักความประพฤติ ข้อปฏิบัติ แบบแผนระเบียบ วิธี ขนบธรรมเนียม ประเพณี ทัศนคติต่างๆ ถือว่าจะต้องเป็นอย่างนั้นๆ โดยสักว่ากระทำสืบๆ กันมา หรือปฏิบัติตามๆ กันไปอย่างมกมาย หรือโดยนิยมว่าหลัง ว่าศักดิ์สิทธิ์ มิได้เป็นไปด้วยความรู้ความเข้าใจตามหลักความสัมพันธ์แห่งเหตุและผล ทั้งที่มันผิดเพี้ยนแล้ว อาจจะไม่เคร่งครัดก็ได้ แต่ไม่เป็นสัมมาทิฐิ ส่วนสลิพตปรามาส (หมวดสังโยชน์ ๓ ชั้นต่ำ) หมายความว่า ปฏิบัติศีลปฏิบัติพรตอย่างปรามาส ปรามาสแปลว่า ลูบๆ คลำๆ จับๆ จดๆ ทำอย่างไม่จริงจังไม่จริงจังๆ แหละๆ ทำอย่างหลวมๆ ยังไม่ถึงมรรคถึงผล อาจจะไม่สัมมาทิฐิได้แล้ว เลยสลิพตูปาทานแล้ว แต่ปฏิบัติไม่จริงจัง ลูบๆ คลำๆ เหยาะๆ แหยะๆ เล่นๆ หัวๆ ถือศีลยังไม่ถึงจิต ยังไม่ถึงแก่นสาระแท้ของศีล จึงยังไม่เข้าถึงขั้นมรรคขั้นผลจริงๆ

ตัวอย่างการถือศีลพรตที่น่าพิจารณาว่าเข้าข่ายสลิพตูปาทานหรือไม่ คือ การประเคนบางที่ รับอาหารแล้วด้วยกายหรือของเนื่องด้วยกาย หรือรับจากที่เขาโยนให้ ถือว่าใช้ได้

แล้ว (วินย. ๒/๕๒๔; ๘/๑๑๗๓) เพราะแสดงเจตนารมณ์ชัดเจนแล้วว่าตั้งใจถวายและพระรับทราบแล้ว หลังจากนั้น โยมจะช่วยยกอาหารช่วยจัดแจงเรื่องอาหารอย่างไร ก็ไม่มีปัญหา ยิ่งถือว่าเป็นของพระ แต่บางที่ โยมจะแตะต้องสัมผัสอีกไม่ได้เลย ถ้าสัมผัสโดนต้องประเคนใหม่ทุกครั้ง หรือบางที่ ตอนประเคนโยมต้องปล่อยมือก่อนพระ แม่ของหนักของร้อน ถ้าพระซั๊กมือกลับก่อนโยม ถือว่าขาดประเคน ต้องประเคนใหม่ ดูจะเป็นการตีความแบบเคร่งครัดเกินไปหน่อยไหม

สรุป

- **หลักแสงสัมมาทิฐิ** คือ ปรัตโฆสสะ + โยนิโสมนสิการ
- **หลักความเชื่อ** คือ ศรัทธา ๔ + สัมมาทิฐิ ๑๐
- **หลักตัดสินธรรมวินัย** คือ กาลามสูตร (๑๐ + ๑) + หลักตัดสินธรรมวินัย ๗ + หลักตัดสินธรรมวินัย ๘ + หลักตัดสินธรรมวาที - อธรรมวาที ๓๖ + หลักมหาปเทศ ๔
- **หลักปฏิบัติเมื่อสงฆ์สอนต่างกันปฏิบัติต่างกัน** คือ ถวายทาน และ ฟังธรรมทั้ง ๒ ฝ่าย แล้วใช้หลักการทั้งหลายที่กล่าวมาแล้วข้างบนตัดสิน แล้วเลือกฝ่ายธรรมวาทีเท่านั้น

เชิงอรรถ : โอปปาติกะ

ดูกรสารีบุตร โอปปาติกะกำเนิดเป็นไหน? เทวดา สัตว์นรก มนุษย์บางจำพวก และเปรตบางจำพวก นี้เราเรียกว่า โอปปาติกะกำเนิด กตมา จ สารีบุตร โอปปาติกะ โยนิเทวา เนรยิกา เอกจเจ จ มนุสสา เอกจเจ จ วินิปาติกะ อัย วุจจติ สารีบุตร โอปปาติกะ โยนิฯ (กำเนิด ๔ ม.มุล. ๑๒/๑๖๙).

พระผู้มีพระภาคทรงทราบบุคคลอื่น ด้วยทรงมนสิการโดยแยบคายเฉพาะพระองค์ว่า “บุคคลนี้เมื่อปฏิบัติตามที่สั่งสอน จักเป็นโอปปาติกะ เพราะสังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ ประการสิ้นไป ปรินิพพานในโลกนั้นไม่หวนกลับมาจากโลกนั้นอีก”

ชานาติ ภนเต ภควา ปรี ปุคคัลล ปจจตตัง โยนิโสมนสิการา อัย ปุคคโล ยถานุสิญฺจ ตถาปฏิบชฺชมานโน ปณฺณนํ โอรัมภาคิยานํ สลฺโลชนานํ ปริกฺขยา โอปปาติโก ภวิสฺสติ ตตถ ปรีนิพฺพายี อนาวตฺติธมฺโม ตสฺมา โลกาติฯ

(สังเกตว่าใช้โอปปาติกะเรียกอนาคามีเท่านั้น ไม่ได้ใช้โอปปาติกะเรียกอริยบุคคลชั้นอื่น บาลีว่า โสตาปนโน ภวิสฺสติ, สกทาคามี ภวิสฺสติ, โอปปาติโก ภวิสฺสติ ฉบับมหาจุฬาแปลตรงว่า จักเป็นโอปปาติกะ ส่วนฉบับหลวงแปลศัพท์อนาคามีเกินมา ที.ปา. ๑๑/๘๕-๘๖; ในบางที่ใช้ โสตาปนโน โหติ, สกทาคามี โหติ, โอปปาติโก โหติ ซึ่งเป็นวิวัตตมานา-วิภตติ ปัจจุบันกาล เรียกผู้ยังไม่ทำกาละ (ตาย) “เสขสูตร” อัง. ติก. ๒๐/๕๒๖; แต่ในบางครั้งใช้เรียกอนาคามี ที่ทำกาละแล้ว “ชนวสสุตฺต” ที.มหา. ๑๐/๑๘๗-๑๘๘; กล่าวคือใช้คำว่าโอปปาติกะเรียกอนาคามีทั้งที่ยังมีชีวิตและที่ตายแล้ว)

พุทธคุณ รำลึก

ถึงแม้จะอยู่กับครูบาอาจารย์ที่ดูแลเอาใจใส่เรามาก และให้ข้อคิดคำสอนอันฉลาดเฉลียว เรายังรู้สึกว่าการปฏิบัติธรรมให้ได้ผลเป็นของยากและล่าช้า ถ้าไม่มีครู ไม่มีอาจารย์จะยากเย็นกว่านี้สักแค่ไหน และเป็นสิ่งน่าอัศจรรย์เพียงใดที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ธรรมด้วยตัวพระองค์เอง ทรงกำจัดกิเลสทั้งปวงและทรงเข้าถึงความสมบูรณ์สูงสุดในศีลสมาธิ และ ปัญญา โดยไม่มีพระผู้ใดชี้บอกหนทาง ด้วยเหตุนี้ เราจึงน้อมกราบ**พระปัญญาคุณ**ของพระพุทธองค์ด้วยเศียรเกล้า

แม้การอธิบายเรื่องธรรมดาดาๆ ให้คนที่เรารักและรู้จักฟังจนเข้าใจก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายเสียแล้ว เป็นสิ่งที่น่า

มหัศจรรย์เพียงใดที่พระพุทธองค์ทรงพระปรีชาสามารถในการอธิบายธรรมะในสิ่งที่ลึกซึ้งที่สุดด้วยถ้อยคำที่ประทับใจคนทั่วโลกมาเป็นเวลามากกว่าสองพันหกร้อยปี ทรงมีขันติธรรมในการสอนเพื่อบรรเทาความเขลาของบรรดาศิษย์ด้วยความบริสุทธิ์ใจไม่ต้องการสิ่งใดตอบแทน เราขอน้อมกราบ**พระวิสุทธิคุณ**ของพระพุทธองค์ด้วยเศียรเกล้า

ถ้าฟังการสร้างครอบครัว องค์กรหรือสถาบันใดๆ ให้ดำรงอยู่และเจริญรุ่งเรืองมากกว่าสองชั่วอายุคนถือเป็นความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ พระพุทธองค์ทรงสร้างสถาบันสงฆ์ที่ดำรงคงอยู่มานานกว่าร้อยชั่วอายุคน และสถาบันนี้ยังคงดำรงหนทางสู่ความหลุดพ้นและถ่ายทอดคำสอนสู่สรรพสัตว์ทั้งหลาย เพื่อยังประโยชน์สุขต่อชนรุ่นหลัง เราขอน้อมกราบ**พระมหากรุณาธิคุณ**ของพระพุทธองค์ด้วยเศียรเกล้า

ธรรมะคำสอน โดย พระอาจารย์ชยสาโร
แปลถอดความ โดย ปิยสีโลภิกขุ

กวีวิเศษนา :

๓๑ พฤษภาคม วันงดสูบบุหรี่โลก

พระสีกส์วโร

โยมถามปัญหาหน้าคิด

สูบบุหรี่
โปรดตอบให้
สูบเป็นยา
หรือสูบให้
หรือสูบเพราะ
เป็นทาสแก่
หรือสูบเพราะ
เป็นปัญหา

สูบทำไม
หายพะวง
สิ่งจำเป็น
อิมเอ็มโอษฐ์
เสพติด
ความอยากเพิ่ม
สังคม
น่าคิด

ใครตอบได้
สิ้นสงสัย
สูบเล่นไฟ
โกชนา
จิตพ่ายแพ้
เต็มตัณหา
นิยมพา
พินิจเอย ๆ

พระตอบ

สูบบุหรี่
เสพอารมณ์
ฝืนเสพจน
กลิ่นหอมไหม้
เมื่อไม่เสพ
เพาะสันดาน
ทั้งเสียเงิน
ศีลข้อห้า

เพราะโง่
กลิ่นรสเหม็น
อร่อย
จับจิต
หงุดหงิด
อดอยาก
เสียสุขภาพ
ยาเสพติด

พระสีกส์วโร

ตามสังคม
ไม่สดใส
รสเหลือใจ
ติดเวทนา
จิตงุ่นง่าน
กามตัณหา
เสียธรรมา
พินิจเอย ๆ

สืบค้นหาพระพุทธรบาท ๕ รอย (ตอน ๓)

วิเทศทัณฑ์

เจดีย์วันเวลี เมืองเก่าอนุราธปุระ ประเทศศรีลังกา

เมืองเก่าอนุราธปุระ ประเทศศรีลังกา

ต้นพระศรีมหาโพธิ์ เมืองอนุราธปุระ ประเทศศรีลังกา

สระน้ำโบราณ เมืองเก่าอนุราธปุระ ประเทศศรีลังกา

เบื้องต้นควรทำความเข้าใจกันก่อนว่า พระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ยังเกาะลังกาประมาณพุทธศตวรรษที่ ๓ ผู้เป็นประธานสงฆ์ในการนำมาคือพระมหินทเถระ พระราชโอรสของพระเจ้าอโศกมหาราช ส่วนสมณทูตเหล่านั้นมาอย่างไร หรือเหตุใดจึงเลือกมาเกาะลังกา เห็นว่าเป็นเรื่องของผู้อ่านต้องไปเสาะหาความรู้กันเอาเอง เพราะหากวิเคราะห์กันตรงนี้ เกรงว่าการสืบค้นรอยพระพุทธรบาทคงจะเป็นหนังสือที่กำลังภายใน กว่าจะรู้ว่าใครคือใครคงต้องกินเวลายาวนาน

กล่าวโดยย่อคือ สมณทูตอินเดียมาคราวนั้น พวกคัมภีร์พระไตรปิฎกและคัมภีร์อรรถกถาติดตัวมาด้วย ในลักษณะของการทรงจำด้วยปาก เรียกว่า มุขปาฐะ

ประเด็นคือ คติความเชื่อเรื่องรอยพระพุทธรบาทปรากฏเห็นในคัมภีร์อรรถกถา

เมื่อทราบความเบื้องต้นกันแล้ว (หากยังจับความไม่ได้ ให้อ่านบทวนอีกสองสามรอบ) ต่อแต่นี้ไปเห็นสมควรดูเรื่องอื่นกันก่อน แล้วค่อยย้อนมาวิเคราะห์รอยพระพุทธรบาทในคัมภีร์อรรถกถากันทีหลัง

ข้อมูลทางประวัติศาสตร์บอกไว้ว่า การประดิษฐานพระพุทธศาสนาของพระมหินทเถระ และคณะประสบความสำเร็จภายในเวลาอันรวดเร็ว มีผู้ศรัทธาพระพุทธศาสนาออกบวชปฏิบัติ ตามสมณทูตอินเดียเป็นจำนวนมาก เป็นเหตุให้พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะโปรดให้สร้างอาราม วิหารหลายแห่ง เพื่อให้เพียงพอต่อกุลบุตรผู้ออกบวชศึกษาพระธรรมวินัยในบวรพระพุทธ ศาสนา

หากวิเคราะห์ลงไปในรายละเอียดจะเห็นว่า ผู้ที่หันมานับถือพระพุทธศาสนาและออกบวช มีเฉพาะกลุ่มปัญญาชนคนชั้นสูงเท่านั้น ส่วนสามัญชนคนรากหญ้าไม่สามารถเข้าใจหลักธรรม คำสอนอันลึกซึ้งของพระพุทธศาสนาเลย จึงเป็นเหตุให้พระมหินทเถระทูลกษัตริย์ลังกาให้สร้าง อนุสาวรีย์บรรจุพระธาตุรากขั้ว และอัญเชิญหน่อพระศรีมหาโพธิ์จากชมพูทวีปมาปลูก กลางเมืองอนูราชปุระ เพื่อเป็นที่สักการบูชาของชนชาวเกาะลังกาทั้งหมด

ปรากฏว่าได้ผลตามความดำริของพระเถระ เพราะกลายเป็นศูนย์รวมใจของชาวลังกา ทุกรูปนาม

สมัยต่อมาการพระศาสนาเปลี่ยนแปลงไป อาจเป็นเพราะพระปฏิบัติเพื่อปฏิเวธลดน้อยลง ขณะที่พระปริยัติเพิ่มจำนวนมากขึ้น หรือชนชาวเกาะลังกาหันไปสักการบูชาความเชื่อดั้งเดิม แห่งตนก็ไม่ทราบได้ พระเถระจารย์น้อยใหญ่จึงปรึกษากันปรับกลยุทธ์ใหม่ สร้างแรงจูงใจให้ คนหันกลับมาสู่พระศาสนาเหมือนเดิม ด้วยการแต่งเรื่องราวพรรณนาว่าพระพุทธเจ้าได้เสด็จ มาเกาะลังกา ๓ ครั้ง และเสด็จไปประทับถึง ๑๖ แห่ง เรียกว่า **โสฬสบุญสถานศักดิ์สิทธิ์** เท่านั้นยังไม่พอ เพื่อให้ผู้คนสามารถจดจำจนฝังใจ จึงแต่งคาถาประกอบไว้ด้วย

มะหิยังคะณัง นาคะทีปัง	กัลยาณัง ปะทะลัญชะนัง
ทิวากุหัง ทีฆะวาปีง	เจตีย์ญจะ มุตังคะณัง
ติสสะมะหาวิหารัญจะ	โพธิง มะริจจะวัณฺณฎิยัง
โสณณะมาลิมะหาเจติง	อุปารามะภะยาคิริง
เซตะวะนัง เสละเจตีย์ง	ตะถากาจะระคามะกัง
เอเต โสฬะสะฐานานิ	อะหัง วันทาமி สัพพะทา

ข้าพเจ้าขอยกรไหว้วันทาเป็นนิตย์ ณ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ๑๖ แห่งเหล่านี้ คือ มะหิยังคะณเจตีย์ ๑ นาคทวีปเจตีย์ ๑ กัลยาณเจตีย์ ๑ รอยพระพุทธบาทที่ศรีปาทะ ๑ ทิวากุหเจตีย์ ๑ ทีฆวาปีเจตีย์ ๑ มุตังคะณเจตีย์ ๑ ติสสมหารามเจตีย์ ๑ ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ๑ มริจวัณฺณฎิยเจตีย์ ๑ สุวรรณมาลิกเจตีย์ ๑ อุปารามเจตีย์ ๑ อภัยคีรีเจตีย์ ๑ เขตวันเจตีย์ ๑ เสลเจตีย์ ๑ และกะตะระคามเจตีย์ ๑

ถามว่า คาคาถนี้แต่งขึ้นตั้งแต่สมัยใด

ตอบว่า ไม่รู้

ทราบแต่เพียงว่าประมาณ พ.ศ. ๑๐๐๐ เมื่อพระพุทธโฆษาจารย์เดินทางมาเกาะลังกา เพื่อปรีวรตคัมภีร์อรรถกถาจากภาษาสิงหลเป็นภาษาบาลีนั้น คาคาถนี้เป็นที่รู้จักแพร่หลายตลอดเกาะลังกา จนทำให้พระพุทธโฆษาจารย์ต้องบันทึกไว้ในงานเขียนของท่าน

ผู้เขียนเห็นว่าคาคาถนี้น่าจะแต่งขึ้นก่อนการบันทึกพระไตรปิฎกลงในใบลานเป็นแน่ (ก่อน พ.ศ.๔๕๐) เหตุเพราะคาคาถนี้ไม่มีบันทึกไว้ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถา หรือแม้แต่คัมภีร์เล่มอื่นใดสมัยนั้น แต่มีการสืบทอดด้วยวิธีมุขปาฐะเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ผู้คนทุกเพศทุกวัยต่างท่องกันได้จนชินปาก นอกจากนั้น บุญสถานศักดิ์สิทธิ์แต่ละแห่งล้วนมีคาคาถแยกย่อยกำกับเฉพาะตัว

เฉพาะคาคาถบูชารอยพระพุทธบาทที่ศรีปาแห่งนี้ มีว่า

กัลยาณโฑ คะคะนะโฑ มุณี ยัตถะ คันตะวา
ทัสเสสิ จักกะ ะระระ ลักขณะ ปาทะลัญชัง
ลังกา มะหิ ะระระ ะระ ะระ มุกโฏปะมานัง
วันทามะหัง สุขะนะกุฎัง สิละจะยัง ตังฯ

พระมหามุนีเจ้าเสด็จกลับจากกัลยาณบุรีโดยอากาศวิถี ทรงประทับรอยพระพุทธบาทอันประเสริฐ ณ ที่แห่งใด อุปมาดังขุนเขาอันยิ่งใหญ่ในลังกาประเทศ ข้าพเจ้าขอน้อมวันทา สുമณกุฎุมหาบรรพต ณ ที่แห่งนั้นแล

และอีกคาคาถหนึ่งว่า

ยัง นัมมะทายะ นะทียา บุลิเน จะ ตีเร
ยัง สัจจะพันระคิริเก สุขะนา จะลัคเค
ยัง ตัตถะ โยนะกะปุเร มุณีโนจะ ปาทัง
ตั้ง ปาทะลัญชะนะมะหัง สิระสา นะมามิฯ

รอยพระบาทใด อันพระพุทธรองค์ได้ทรงแสดงไว้แล้ว บนหาดทรายแทบฝั่งแม่น้ำนัมมทา เหนือภูเขาสัจพันธ์ เหนือยอดเขาสุขนะ และที่เมืองโยนก ข้าพเจ้าขอนมัสการรอยพระบาทนั้นๆ ของพระมุนีด้วยเศียรเกล้า

จึงเกิดปัญหาว่าสถานที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปดังกล่าวอ้างในคาถาอยู่ที่ใด (โอกาสหน้าหากยังมีเวลาค่อยมาวิเคราะห์เสาะหากันอีกที)

บัดนี้ถึงเวลาย้อนกลับไปเปิดอ่านคัมภีร์อรรถกถากันแล้ว ไม่เช่นนั้นจะไม่สามารถเชื่อมโยงคติความเชื่อรอยพระพุทธรูปในประเทศศรีลังกาได้ เบื้องต้นเห็นสมควรจดจำไว้ว่า รอยพระพุทธรูปที่เกาะลังกานั้นมีแห่งเดียวคือ **บนยอดเขาสมันตภูฏ** (สุมนภูฏก็เรียก) ปัจจุบันรู้จักกันในชื่อว่า **ศรีปาหะ** ส่วนฝรั่งขนานนามว่า **อตัลส์พิค**

เรื่องราวเกี่ยวกับรอยพระพุทธรูปในคัมภีร์อรรถกถานั้นปรากฏเห็นในคัมภีร์ปปัญจสูทนี ซึ่งแต่งอธิบายพระสูตรต้นตปิฎก มัชฌิมนิคาย (ดูในอรรถกถาปุณโณวาทสูตร) ความว่า พระพุทธเจ้าเสด็จไปปราบดาบสสังฆพันธผู้เป็นมิชฌาภิกขุ ซึ่งพำนักพักอาศัยขุนเขาแห่งหนึ่งในแคว้นสุนาปรีนตะ ครั้นฟังพระธรรมเทศนาแล้ว ดาบสสังฆพันธได้หายพยศยอมตนเป็นสาวกและบรรลอรหัตมรรคในเวลาต่อมา พระพุทธองค์จึงทรงมอบหมายให้รักษาศรัทธา

ของชาวแคว้นแคว้นสุนาปรีนตะนั้นแล พระสังฆพันธอรหันต์ได้ทูลขอสิ่งสำหรับสักการบูชา **“พระศาสดาได้ทรงแสดงเจตีย์ คือรอยพระบาทไว้บนหลังแผ่นหินที่บเหมือนประทับตราไว้บนก้อนดินเหนียวสด”**

รอยพระพุทธรูปอีกแห่งหนึ่งกล่าวถึงในพระสูตรเดียวกัน ความว่า คราวเดียวกันกับเสด็จไปโปรดสังฆพันธดาบสนั้น ครั้นเมื่อเสด็จถึงพานิชคาม พระพุทธองค์ได้ผ่านแม่น้ำชื่อ **ว่า นัมมทา** ครั้นนั้นนัมมทานาคราชได้ศรัทธาต่อพระองค์นิมนต์ให้เสด็จไปโปรดเหล่าญาติยังนาคพิภพ พระพุทธองค์ได้แสดงพระธรรมเทศนาโปรดพวกนาคจนสมควรแก่เวลา คราวนั้น นัมมทานาคราชได้ทูลขอสิ่งสำหรับสักการบูชา พระองค์ได้ประทับรอยพระพุทธรูปที่ฝั่งแม่น้ำนัมมทา **“รอยพระบาทนั้น ครั้นเมื่อคลื่นซัดมาก็ปิด เมื่อคลื่นเลยไปก็เปิด กลายเป็นสิ่งสักการะที่ยิ่งใหญ่”**

รอยพระพุทธรูป ตามคัมภีร์อรรถกถามีเพียงสองแห่ง

ส่วนรอยพระพุทธรูปที่โยนกบุรีนั้น นักวิชาการต่างพากันสันนิษฐานว่าอยู่ที่แคว้นคันธาระ (ปัจจุบันอยู่ในประเทศปากีสถานและอัฟกานิสถาน) ซึ่งสมัยนั้นเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาทางอินเดียตอนเหนือ (คราวหน้าค่อยมาว่ากัน)

ประเด็นที่เราควรศึกษา คือ แนวคิดเรื่องรอยพระพุทธรูปเหล่านี้เข้ามายังเกาะลังกาได้อย่างไร

ผู้เขียนเห็นว่ารอยพระพุทธรูปในคัมภีร์ปปัญจสูทนี น่าจะติดตามมาพร้อมกับสมณทูตอินเดียสมัยพระมหินทเถระ แล้วมีพัฒนาการ

กลายเป็นที่รู้จักแพร่หลายสมัยหลัง ส่วนรอยพระพุทธรูปบาทที่โยนบกุนั้น สันนิษฐานว่าน่าจะมากับพระสงฆ์มหายาน ผู้เดินทางมาจากอินเดียตอนเหนือ แล้วเข้ามาพำนักพักอาศัยกับพระสงฆ์แห่งสำนักอภัยคีรีวิหาร ซึ่งเป็นผู้ขึ้นขอบฟ้าใฝ่คำสอนมหายาน และน่าจะจะเป็นที่นิยมแพร่หลายภายหลัง จนพระเถระอาจารย์ต้องแต่งเป็นคาถา

เหตุที่พูดเช่นนี้ เพราะคติความเชื่อเชิงพุทธในลังกาส่วนมากเริ่มต้นจากสำนักอภัยคีรีวิหาร ดังเช่น พระพุทธรูป พระโมตริย-โพธิสัตว์ หรือแม้แต่การสวดพระปริตร เป็นต้น

ถามว่า เหตุใดจึงต้องตั้งรอยพระพุทธรูปบาททั้งสามแห่งเข้ามารวมเป็นคาถาเดียวกัน

ตอบว่า เพื่อเชื่อมโยงร้อยเรียงเรื่องราวให้เป็นเนื้อเดียวกันกับรอยพระพุทธรูปบาทบนเกาะลังกา เพื่อทำให้เกิดความน่าเชื่อถือแก่ผู้สนใจมากขึ้น

กล่าวตามตำนานเดิมนั้น ขุนเขาสมันตภูฏเป็นที่อยู่ของเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่นามว่าสุมนะ (ภาษาสิงหลเรียกว่าเทพสามัน) มีผู้คนนับถือแพร่หลายก่อนพระพุทธศาสนาจะเข้าสู่ศรีลังกานานแล้ว ความยิ่งใหญ่ของเทพสุมนะดังกล่าวพระเถระจารย์ย่อมรู้จักเป็นอย่างดี ภายหลังจากต่อมาจึงโอนสัญชาติเทพองค์นี้จากเดิมเป็นเทพของคนท้องถิ่นให้กลายเป็นเทพระดับชาติเสีย

ถามว่า ทำเช่นไร

ตอบว่า ใช้วิธี แต่งนิทานปรัมปราให้เชื่อมโยงกับพระพุทธรูปเจ้า

เรื่องมีอยู่ว่า คราวหนึ่งพระพุทธรูปเจ้าได้เสด็จเกาะลังกาครั้งที่ ๓ พร้อมด้วยพระอรหันตสาวก ๕๐๐ รูป เพื่อไปโปรดพญานาคมณี-

อัคชิกะแห่งแคว้นกัลยาณี ครั้นเสร็จสิ้นพุทธกิจแล้ว ทรงรำลึกนึกถึงเทพสุมนะผู้สถิตอยู่ที่ขุนเขาสมันตภูฏ จึงเหาะไปทางเวหาพร้อมพระอรหันตสาวกเหล่านั้น ได้แสดงธรรมโปรดสุมนเทพบุตรจนบรรลุโสดาปัตติผล ครั้นแล้วสุมนเทพบุตรได้ทูลขอสิ่งระลึก พระพุทธรูปองค์จึงทรงเหยียบรอยบาทเบื้องซ้าย ไว้บนยอดมหาบรรพตสมันตภูฏคีรี

เป็นที่น่าสนใจคือ เทพสุมนะองค์นี้เน้นพระคุณมากกว่าพระเดช อาจเป็นเพราะท่านเป็นพระโสดาบันหรือเปล่าไม่ทราบได้ แต่คุณสมบัติของท่านส่วนใหญ่มักช่วยเหลือผู้ยากไร้ บัดเปาโรคภัยไข้เจ็บให้มลายหายสิ้น นอกจากนั้น ยังสงเคราะห์ผู้ยากจนช่วยเหลือให้ร่ำรวยกลายเป็นเศรษฐี หลักฐานเหล่านี้สามารถหาอ่านได้ในคัมภีร์สมันตภูฏวันฉนา ซึ่งมีเนื้อหาพรรณนาเกี่ยวกับเทพสุมนะและรอยพระพุทธรูปบาทบนยอดเขา

นี่คือวิธีการโอนสัญชาติเทพบุตรท้องถิ่นให้เป็นเทพระดับชาติ

นับแต่บัดนั้นมา ชาวศรีลังกาทุกหมู่เหล่าต่างมุ่งหน้าจาริกแสวงบุญ ขึ้นไปกราบไหว้รอยพระพุทธรูปบาทบนยอดเขาสมันตภูฏ จนกลายเป็นประเพณีสืบต่อถึงปัจจุบัน เหตุที่รุ่งเรืองแพร่หลายนั้นเป็นเพราะได้แรงกระตุ้นจากสถาบันกษัตริย์ ยุคอาณาจักรอนุราชปุระอาจจะยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายนัก สังเกตได้จากการบันทึกของหลวงจีนฟาเหียนก็อ้างอิงเพียงน้อยนิดเท่านั้น

รอยพระพุทธรูปบาทที่ศรีปาทะมาเป็นที่รู้จักแพร่หลายสมัยพระเจ้าวิชัยพาหุที่ ๑ แห่งอาณาจักรโปพนนารูวะ เมื่อพระองค์เสด็จจาริกไปสักการบูชาถึงยอดเขา พร้อมให้สร้าง

ทางขึ้นลง เพื่อความสะดวกสบายแก่ผู้จาริก
แสวงบุญ นอกจากนี้ ยังโปรดให้สร้างศาลา
ที่พักริมทางด้วย นับจากนั้นมา มีกษัตริย์หลาย
พระองค์ประพบัติตามพระองค์เรื่อยมาจนถึง
สมัยอาณาจักรแควนตี

รอยพระพุทธรูปแห่งศรีปาทะมาถึงจุด
รุ่งเรืองสูงสุดสมัยอาณาจักรดัมพเคณิยะ เมื่อ
พระเจ้าปราวกรรมพาทูที่ ๒ โปรดให้เทวประติ-
ราชเสนาบดี เดินทางไปขุดค้นหาอัญมณี
บริเวณเมืองรัตนปุระ ภารกิจครั้งนั้นล้มเหลว
หลายครั้ง จนเสนาบดีถอดใจจะเดินทางกลับ
เมืองหลวงด้วยมือเปล่า แต่มีชีพรามณ์ท่าน
หนึ่งแนะนำให้สักการะเทพสุমনะเสีย ครั้น
ประพบัติตามคำแนะนำแล้วภารกิจก็ประสบ
ความสำเร็จ สามารถขุดค้นหาอัญมณีได้เป็น
จำนวนมาก

อันนี้ว่าตามคัมภีร์ เท็จจริงอย่างไรไม่ทราบ

ครั้นเทวประติราชเสนาบดีกราบทูลพระเจ้า
ปราวกรรมพาทูที่ ๒ พระองค์ทรงเลื่อมใสยิ่งนัก
โปรดให้ปั้นรูปหล่อเทพสุমনะแล้วทรงอัญเชิญ

ไปประดิษฐานไว้บนยอดเขาสมันตภูฏไกลิวหาร
แห่งรอยพระพุทธรูป นับแต่นั้นมากิตติศัพท์
แห่งรอยพระพุทธรูปแพร่หลายไปไกล เป็น
เหตุเชิญชวนให้แขกต่างบ้านต่างเมืองประสงค์
จะทัศนากันเป็นจำนวนมาก ทั้งฝรั่งและแขก
มุสลิม

ส่วนพระไทยที่เดินทางมากرابไหว้รอย
พระพุทธรูปแห่งศรีปาทะนั้น มีหลายกลุ่ม
หลายคณะต่างกรรมต่างวาระ แต่ที่มีกล่าวไว้
เป็นหลักฐานคือ กลุ่มแรกเดินทางมาเกาะลังกา
สมัยอาณาจักรโกฏฏู ตรงกับอาณาจักรสุโขทัย
และล้านนาของไทย ส่วนกลุ่มสองเป็นคณะ
ของพระอุบาลีที่เดินทางมาประดิษฐานสยาม
วงศ์บนฝั่งเกาะลังกา สมัยอาณาจักรแควนตี

เห็นจะเป็นพระสงฆ์ไทยกลุ่มแรกที่น่าเอา
คติความเชื่อเรื่องรอยพระพุทธรูปไปเผยแพร่
ยังเมืองไทย โดยเฉพาะอาณาจักรสุโขทัยนั้น
พญาลิไททรงมีพระราชศรัทธายิ่งนัก ถึงกับ
โปรดให้ทูตเดินทางมาคัดลอก “รอยดิน*
ของพระพุทธรูปเจ้าที่ศรีปาทะกันเลยทีเดียว

* รอยดิน เป็นคำที่ใช้ในจารึกของพญาลิไท

สาระน่ารู้ : พระบรมสารีริกธาตุ

กรมศิลปากร

“กราบบูชาพระบรมสารีริกธาตุ เถลิง-
ราชย์นวธรรมราชา” กรมศิลปากร กระทรวง
วัฒนธรรม โดยสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
จัดกิจกรรม “กราบบูชาพระบรมสารีริกธาตุ
เถลิงราชย์นวธรรมราชา”

เนื่องในโอกาสมหามงคลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ครบ ๗๐ ปี ๙ มิถุนายน ๒๕๕๙ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ครบ ๗ รอบ ๘๔ พรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๙ เพื่อให้พุทธศาสนิกชน สักการบูชาเพื่อความเป็นสิริมงคล ณ พระที่นั่งพุทธไธสวรรย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ระหว่างวันที่ ๑๐ มิถุนายน - ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๙ ๙.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ทุกวัน ปิดวันจันทร์และวันอังคาร

พระบรมสารีริกธาตุที่อยู่เชิงมาประดิษฐาน ได้จากการขุดค้นทางโบราณคดีขุดค้นบูรณ-ปฏิบัติสังขรณ์โบราณสถานสำคัญ รวม ๕ ยุคสมัย ได้แก่ ทวารวดี ล้านนา สุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ และเก็บรักษาในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จำนวน ๕ แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ราชบุรี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา พระนครศรีอยุธยา และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร กรุงเทพฯ

ผอบแก้วประกอบทองคำ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ สมัยล้านนา พุทธศตวรรษที่ ๒๑ - ๒๒

พบที่วัดเจติยสูง ต.บ้านหลวง อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ วัดร้างซึ่งได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนภูมิพล ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ไปถึง อ.จอมทอง และ อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ กรมศิลปากรได้ดำเนินการสำรวจและขุดค้นโบราณวัตถุสถาน ในพื้นที่น้ำจากเขื่อนจะท่วมถึงเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๐๓

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

*พระสถูปแก้วและหิน บรรจุพระบรม-
สารีริกธาตุ* สมัยล้านนา พุทธศตวรรษที่
๒๑ - ๒๒

พบที่วัดดอกคำ ต.บ้านหลวง อ.ฮอด
จ.เชียงใหม่ วัดร้างซึ่งได้รับผลกระทบจากการ
สร้างเขื่อนภูมิพล ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ไปถึง
อ.จอมทอง และ อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ กรม
ศิลปากรได้ดำเนินการสำรวจและขุดค้นโบราณ
วัตถุสถาน ในพื้นที่น้ำจากเขื่อนจะท่วมถึง
เมื่อ ๗ มีนาคม ๒๕๐๓

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงใหม่

ผอบแก้วรูปกบบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ
สมัยล้านนา พุทธศตวรรษที่ ๒๑ - ๒๒

พบที่วัดศรีโขง ต.บ้านหลวง อ.ฮอด
จ.เชียงใหม่ วัดร้างซึ่งได้รับผลกระทบจากการ
สร้างเขื่อนภูมิพล ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ไปถึง
อ.จอมทอง และ อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ กรม
ศิลปากรได้ดำเนินการสำรวจและขุดค้นโบราณ
วัตถุสถาน ในพื้นที่น้ำจากเขื่อนจะท่วมถึง
เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๐๓

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงใหม่

*พระบรมสารีริกธาตุ บรรจุในพระ-
สถูปจำลอง* สมัยล้านนา พุทธศตวรรษที่
๒๑ - ๒๒

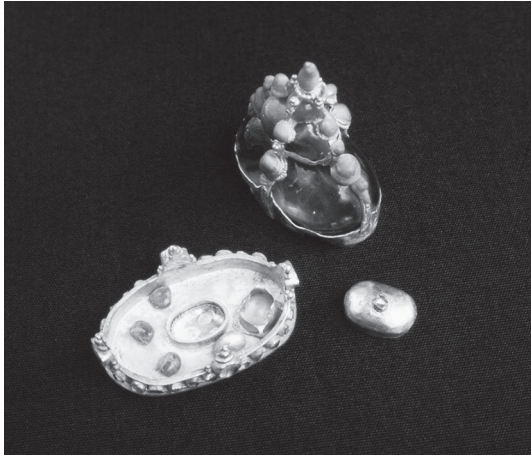
พบที่วัดดอกคำ ต.บ้านหลวง อ.ฮอด
จ.เชียงใหม่ วัดร้างซึ่งได้รับผลกระทบจากการ
สร้างเขื่อนภูมิพล ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ไปถึง
อ.จอมทอง และ อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ กรม
ศิลปากรได้ดำเนินการสำรวจและขุดค้นโบราณ
วัตถุสถาน ในพื้นที่น้ำจากเขื่อนจะท่วมถึง
เมื่อ ๗ มีนาคม ๒๕๐๓

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

พระสถูปทองคำจำลอง สมัยอยุธยา
พุทธศตวรรษที่ ๒๐

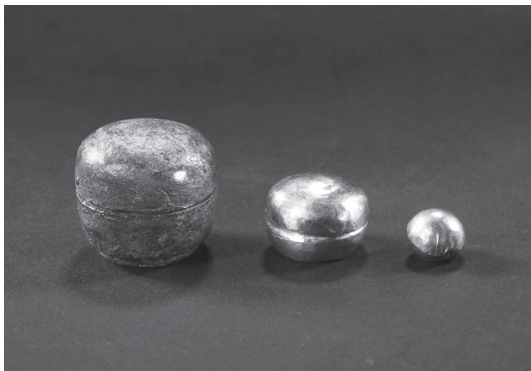
ขุดพบในกรุพระปรางค์ วัดราชบูรณะ
จ.พระนครศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา
จ.พระนครศรีอยุธยา

*พระบรมสารีริกธาตุบรรจุในผอบทรง
สถูป* สมัยอยุธยา พุทธศตวรรษที่ ๒๐

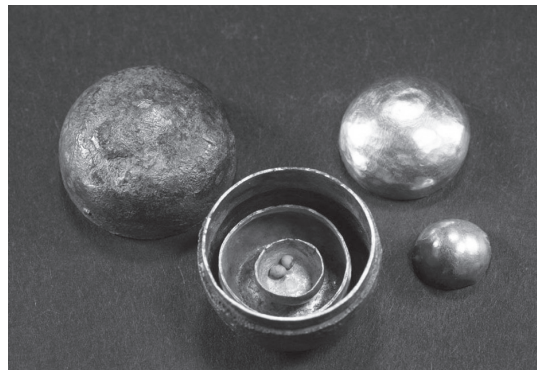
ขุดพบในกรุพระปรางค์ประธานวัดมหาธาตุ
จ.พระนครศรีอยุธยา เมื่อปีพ.ศ. ๒๔๙๙

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา
จ.พระนครศรีอยุธยา

*ตลับสำริด และตลับทองคำสำหรับ
พระบรมสารีริกธาตุ* สมัยสุโขทัย พุทธศตวรรษ
ที่ ๑๙ - ๒๐

ขุดพบที่เนินโบราณสถานหมายเลข ๑
ภายในบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
รามคำแหง ต.เมืองเก่า อ.เมือง จ.สุโขทัย
ขณะทำการขุดแต่งบูรณะในปี พ.ศ. ๒๕๔๔

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ รามคำแหง
จ.สุโขทัย

พระบรมสารีริกธาตุบรรจุในตลับทองคำ
สมัยสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ๒๐

ขุดพบที่เนินโบราณสถานหมายเลข ๑
ภายในบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
รามคำแหง ต.เมืองเก่า อ.เมือง จ.สุโขทัย
ขณะทำการขุดแต่งบูรณะในปี พ.ศ. ๒๕๔๔

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ रामคำแหง จ.สุโขทัย

พระกรัณฑ์ สมัยรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ ๒๔ - ๒๕ ทองคำลงยาราชาวดี สูง ๓.๔ เซนติเมตร บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เดิมประดิษฐานในช่องเสียบก้านพระรัศมีของ พระพุทธสิหิงค์ ภายในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

พระบรมสารีริกธาตุจำนวน ๒๓ องค์ ซึ่งบรรจุในพระกรัณฑ์ทองคำลงยาราชาวดี เดิมพระกรัณฑ์ประดิษฐานในช่องเสียบก้านพระรัศมีของพระพุทธสิหิงค์ ภายในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จ.พระนครศรีอยุธยา

พระบรมสารีริกธาตุซึ่งบรรจุภายใน พระสถูปจำลองทองคำพร้อมเครื่องสูง ได้จากการ ปฏิสังขรณ์เจดีย์ศรีสุริโยทัย จ.พระนครศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จ.พระนครศรีอยุธยา

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

พระสถูปจำลองพร้อมเครื่องสูง สมัยอยุธยา พุทธศตวรรษที่ ๒๑ พระสถูปทำด้วยทองคำและแก้ว กว้าง ๑๔ เซนติเมตร สูง ๓๔.๕ เซนติเมตร ได้จากการปฏิสังขรณ์เจดีย์ศรีสุริโยทัย จ.พระนครศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓

เรื่องชาวนร : มารู้จักพระนาม ของ พระพุทธเจ้ากันเถิด

กุศลนุโท

พระนามของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎกมีมากมายหลายชื่อ คัมภีร์อภิธานปิฎก ได้รวบรวมคำศัพท์ในพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกาไว้อย่างสมบูรณ์ โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ไว้ แต่เพื่อให้ทราบคำแปล และคำอธิบายด้วย ก็จะใช้คัมภีร์อภิธานวรรณนา มาแนะนำเสนอในที่นี้

พระนามของพระพุทธเจ้า ก็เป็นคาถาแรกของคัมภีร์

พุทโธ ทสพลโล สตถา
มุณินโท ภควา นาโถ
โลกนาถอนธิวโร
สมนตจกขุ สุขโต
นรสีโท นรวโร
เทวเทโว โลกครุ
สยมภู สมมาสมพุทโธ
ชีโน สกโก ตู สิทธตโต
สภยสีโห ตถา สภย-

สพพลญ ทวิปุตตโม
จกขุมงคิริโส มุณี
มเหสี จ วินายโก
ภุริปญโล จ มารชิ
ธมมราชา มหามุณี
ธมมสสามิ ตถาคโต
วรบญโล จ นายโก
สุทโธทนิ จ โคตโม
มุณี จาติจพนฺธ จ

พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ๓๒ ศัพท์

๑. **พุทธ** (พุธ อวคฺมเน+ต) พระพุทธเจ้า, ผู้ตรัสรู้ ถามต่อว่า พระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า พุทธะ เพราะอรรถว่าอย่างไร ตอบว่า เพราะประกอบอรรถวิเคราะห์ว่า

๑. **พุชฌิตา สจจานิติ พุทฺโธ** เพราะทรงตรัสรู้สัจธรรม

๒. **โพเธตา ปชายาติ พุทฺโธ** เพราะทรงยังหมู่สัตว์ให้รู้ตาม

๓. **สพฺพญฺญตฺยา ย พุทฺโธ** เพราะทรงรู้ธรรมทุกอย่าง

๔. **สพฺพทสฺสวาทฺยา ย พุทฺโธ** เพราะทรงเห็นแจ้งธรรมทุกอย่าง

๕. **อภิณฺเวยยตฺยา ย พุทฺโธ** เพราะทรงรู้ยิ่ง

๖. **วิสฺวิตฺยา ย พุทฺโธ** เพราะทรงทำนิพพานให้แจ้ง

๗. **ซีณาสวสงฺขาเตน พุทฺโธ** เพราะทรงสิ้นอาสวะกิเลส

๘. **นินฺรุปกฺกิลฺลสสงฺขาเตน พุทฺโธ** เพราะทรงปราศจากอุปกิเลส

๙. **เอกนตฺวิตรฺราโคติ พุทฺโธ** เพราะทรงปราศจากราคะแน่นอน

๑๐. **เอกนตฺวิตรฺโทโสติ พุทฺโธ** เพราะทรงปราศจากโทสะแน่นอน

๑๑. **เอกนตฺวิตรฺโมหฺติ พุทฺโธ** เพราะทรงปราศจากโมหะแน่นอน

๑๒. **เอกนตฺนิกฺกิลฺลโสติ พุทฺโธ** เพราะทรงสิ้นกิเลสแน่นอน

๑๓. **เอกายนมคฺคํ คโตติ พุทฺโธ** เพราะเสด็จไปสู่หนทางอันเป็นเอก

๑๔. **เอโก อนุตฺตรํ สมมาสมฺโพธิ อภิสมฺพุทฺโธติ พุทฺโธ** เพราะทรงตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณได้เพียงพระองค์เดียว

๑๕. **อพฺพุทฺธิวิหิตตฺตา พุทฺธิปฏิลาภตฺตา พุทฺโธ** เพราะทรงกำจัดอวิชชาแล้วตรัสรู้วิชชา

๑๖. **พุชฌตฺติ พุทฺโธ** ผู้ตรัสรู้ พระนามว่า พุทธะ (อาเทศ ต เป็น ธ, ฐ ที่สุดธาตุเป็น ท)

แม้พระพุทธเจ้าเอง ก็เคยตรัสแก่เสลพราหมณ์ว่า

อภิณฺเวยยํ อภิณฺเวยยํ ภาเวตฺตพฺพญฺจ ภาวิตฺตํ ปหาตพฺพํ ปหีนํ เม ตสฺมา พุทฺโธสมฺมิ พฺราหฺมณ

พราหมณ์ ธรรมที่ควรรู้อย่างเรารู้ยิ่งแล้ว ธรรมที่ควรเจริญ เราเจริญแล้ว ธรรมที่ควรละ เราละได้แล้ว เพราะเหตุนั้น เราจึงเป็นพระพุทธเจ้า

๒. **ทสฺพล (ทส+พล) พระทสฺพล พระพุทธเจ้า พระนามว่า ทสฺพล** เพราะทรงมีกำลังกายเท่ากับกำลังของพญาช้างฉัททันต์ ๑๐ เชือก และทรงมีกำลังญาณ ๑๐ ประการ มี ฐานาฐานญาณ เป็นต้น

๓. **สตฺถุ (สาส อนุสิฏฺฐิมฺหิ+รตฺถุ) พระศาสดา ธิฏฺฐธฺมมิกสมฺปรายิกปรมตฺเถติ ยถารหํ อนุสฺสาสตีติ สตฺถา** เพราะทรงแนะนำสั่งสอนสัตว์ทั้งหลาย ด้วยประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในอนาคต และประโยชน์อันสูงสุด

ตัวอย่าง โส โว มมจฺเจยฺน สตฺถา เมื่อเราล่วงแล้ว พระธรรมวินัยนั้น จะเป็นศาสนาของพวกเขา

๔. **สพฺพญฺญ (สพฺพ สทฺทุปฺปท+ญฺญา อวโพธเน+ฐ) พระสัพพัญญู ผู้รู้ธรรมทั้งปวง สพฺพ**

ชานาติ สีเลนาติ สพพญญ ท่านแสดงสัพพัญญูไว้ ๕ ประการ คือ ๑. *กมลสัพพัญญู* ทรงรู้จตุและอุบัติทุกอย่างของสัตว์ผู้เป็นไปตามลำดับกรรม ๒. *สกิงสัพพัญญู* ทรงรู้สภาวะธรรมชาติทุกอย่างได้ในขณะญาณเดียว ๓. *สตตสัพพัญญู* ทรงรู้สภาวะธรรมทุกอย่างตามความเป็นจริง ๔. *สัตตีสัพพัญญู* ทรงรู้สภาวะธรรมทุกอย่างด้วยพระปริชาสามารถ ๕. *ญาคตสัพพัญญู* ทรงรู้สภาวะธรรมทุกอย่างด้วยพระปัญญาที่ทรงตรัสรู้อรินัย ๔ ในที่นี้หมายถึงเอาความหมายที่ ๕

๕. **ทวิปทุตตม** (ทวิ ปท+อตุตตม) ผู้ประเสริฐกว่าสัตว์สองเท้า ทวิปทาน์ อตุตตโม ทวิปทุตตโม

๖. **มุนินท** (มุนิ+อินท) พระมุนินทร์ มุนิน์ อินโท ราชา มุนินโท ผู้ยิ่งใหญ่กว่ามุนีทั้งหลาย

๗. **ภควนตุ** (ภค+วณตุ) พระผู้มีพระภาค ภควาติ คารวาวินจัน, อปิจ ภคคราโคติ ภควา, ภคโทโสติ ภควา, ภคโมโหติ ภควา, ภคคมาโนติ ภควา คำว่า “พระผู้มีพระภาค” เป็นพระนามที่พุทธบริษัทเรียกโดยเคารพ อนึ่งพระนามพระผู้มีพระภาค เพราะทรงทำลายราคะได้ ทำลายโทสะได้ ทำลายโมหะได้ ทำลายมานะได้

๘. **นาถ** (นาถ อาสีสเน+อ) ผู้ทรงเป็นที่พึ่ง หมายถึง ทรงเป็นที่พึ่งของชาวโลก เป็นเจ้าเป็นผู้นำแห่งชาวโลก ทรงหวังประโยชน์สุขแก่เวไนยสัตว์

๙. **จกขุมนตุ** (จกขุ+มนตุ) ผู้มีจักขุคือ พระสัพพัญญุตญาณ

๑๐. **องคิรส** (องค+อี+รส+ณ) พระองคิรส ผู้มีพระรัศมีแผ่ชานออกจากพระวรกาย องคโต สรีโรโต นิคคตา สมิ ยสสุ โส องคิสโส

๑๑. **มุนิ** (มุน ญูเร +อ) พระมุนี อตต-หิตถจ พรหิตถจ มุนาติ ชานาติติ มุนิ ผู้ทรงรู้ประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น พระนามว่า มุนิ

๑๒. **โลกนาถ** (โลก+นาถ) พระโลกนาถ ผู้ทรงเป็นที่พึ่งของสัตว์โลก โลกานัน นาโถ โลกนาโถ

๑๓. **อนธิวร** (น+อธิวร) พระผู้ประเสริฐสุด อตตโน อธิกสส กสสจ อภาวโต อนธิวโร พระนามว่า อนธิวระ เพราะไม่มีผู้ใดประเสริฐยิ่งกว่าพระองค์ ศัพท์คำนี้ อยู่ในคำอาราธนาธรรมนั่นเอง

๑๔. **มเทสิ** (มหนต สททุปปท+เอสคเวสเน+อ) ผู้ทรงแสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่

๑๕. **วินายก** (วิ+นี ปาปุณเน+ณวุ) ผู้แนะนำ, ผู้นำสัตว์ไปสู่นิพพาน หิต วินยติ อนุสาสติติ วินายโก ผู้ทรงแนะนำประโยชน์แก่อกุล พระนามว่า วินายกะ

๑๖. **สมนตจกขุ** (สมนต+จกขุ) ผู้ทรงมีพุทธญาณรอบทิศ เพราะทรงมีปรกทิเห็นธรรมทั้งปวง และทรงประกอบด้วยสัพพัญญุตญาณ

๑๗. **สุคต** (สุ+คมุ คติมท+ต) พระสุคต ผู้ไปดีแล้ว ผู้มีญาณอันงดงาม เพราะเสด็จไปดี เสด็จไปสู่ที่ดี เสด็จไปโดยชอบ

๑๘. **ภุริปถล** (ภุริ ปถลญา+ณ) ผู้มีปัญญา มาก ผู้มีปัญญาไม่สิ้นสุด ผู้มีปัญญากว้างดุจแผ่นดิน

๑๙. **มารชิ** (มาร+ชิ ชเย+กวิ) ผู้ชนะมาร ผู้ชนะมารทั้ง ๕ มีกิเลสมารเป็นต้น

๒๐. **นรสิท** (นร สททุปปท+สท ขนตยภิก+เวสุ+อ) พระนรสิท, ผู้ปกครองมนุษย์และ

เทวดา ผู้เป็นดุจสีหะ หรือทรงเป็นผู้ปกครองราชสีห์ขณะหมู่สัตว์ ด้วยเขี้ยวทั้ง ๔ ของตน ได้ฉันทิ พระผู้มีพระภาคก็ทรงชนะชาวโลก ด้วยธรรม ๔ ประการ คือ ศีล ปัญญา บุญ อิทธิปาฏิหาริย์ ได้ฉันทินั้น

๒๑. **นรवर** (นร+วร) ผู้ประเสริฐกว่าเทวดาและมนุษย์

๒๒. **ธมมราชา** (ธมม+ราช) พระธรรม-ราชา ทรงเป็นพระราชาผู้รักษาความเป็นธรรม ผู้เที่ยงธรรม

๒๓. **มหามุนิ** (มหนต+มุนิ) พระมหามุนิ

๒๔. **เทวเทว** (เทว+เทว) เทวดาของเทวดา ทรงเป็นเทวดาผู้ยิ่งใหญ่ของเทวดาทั้งหลาย เป็นเทวดาผู้เลิศของเทวดาทั้งหลาย

๒๕. **โลกครุ** (โลก+ครุ) ผู้เป็นครูของชาวโลก หรือเพราะทรงเป็นที่เคารพนับถือของชาวโลก

๒๖. **ธมมสสามิ** (ธมม+สามิ) ผู้เป็นเจ้าของธรรม

๒๗. **ตถาคต** (ตถา+อาคต, คต) พระ-ตถาคต พระพุทธเจ้าผู้เสด็จมาแล้วอย่างนั้น เสร็จไปแล้วอย่างนั้น ตรัสรู้ความจริง ตรัสรู้สังขธรรมตามความเป็นจริง

๒๘. **สยัมภู** (สยัม+ภู สดตายุ+กวิ) พระสยัม-ภู ผู้ตรัสรู้เอง

๒๙. **สมมาสัมพุทธ** (สมมา+สัม+พุท อว-โพธเน+ต) พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะทรงตรัสรู้ธรรมทั้งปวง ด้วยพระองค์เองโดยชอบ

๓๐. **วรปถล** (วร+ปถลญา+ณ) ผู้มีปัญญาประเสริฐที่สุด

๓๑. **นายก** (นี นเย+ณฺว) ผู้นำ ผู้นำสัตว์ออกจากห้วงสมุทรคือสงสารไปสู่ฝั่งแห่งนิพพาน จึงทรงพระนามว่า นายก

๓๒. **ชิน** (ชิ ชเย+ยุ) พระชินเจ้า เพราะทรงเป็นผู้ชนะมารทั้ง ๕

และนามของพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันอีก ๗ ศัพท์

๑. **สกุ** (สกุ+สตัดิย อ) ผู้ทรงสามารถผู้เสด็จออกผนวชจากศากยตระกูล ผู้มีทรัพย์มาก ได้แก่ อริยทรัพย์ คือ ศรัทธา ศีล ทริ โอตตปปะ สุตตะ จาคะ ปัญญา

๒. **สิทฺถตถ** (สิทฺธ+อตถ) พระสิทธัตถะ ผู้ทรงทำประโยชน์ให้สำเร็จแก่ชาวโลก ผู้ประสูติพร้อมขุมทรัพย์และรัตนมากมาย (เป็นพระนามของพระพุทธเจ้าในอดีตก็มี)

๓. **สุทฺโธทนิ** (สุทฺธ+โธท+ณิ) พระ-โอรสของพระเจ้าสุทฺโธทนะ

๔. **โคตม** (โคตม+ณ) พระสมณโคตม พระโอรสของตระกูลที่เป็นศิษย์ของกปิลดาบส โคตมโคตร

๕. **สกุยสีห** (สกุย+สีห) พระศากยสีหะ ผู้ประเสริฐกว่าเจ้าศากยะทุกพระองค์

๖. **สกุยมุนิ** (สกุย+มุนิ) พระศากยมุนิ ผู้เสด็จออกผนวชจากศากยตระกูล

๗. **อาทิจจพนฺธุ** (อาทิจจ+พนฺธุ) ผู้ทรงแผ่พระรัศมีไปถึงวิมานของสุริยเทพบุตร หรือทรงเป็นญาติโดยโคตรกับสุริยเทพบุตร

นอกจากนี้ยังมีศัพท์อื่นๆ อีกเช่น มายา-เทวีสุต, มหาสมณ, กลิสาสน เป็นต้น

เรื่องเล่าสำหรับเยาวชน :

ผู้ตนอยู่เสมอ

เรื่อง : มโนรลปुरुณี

ภาพ : น้องขวัญ

เย็นนี้คุณแม่ออกจะแปลกใจที่น้องขวัญนอนเงียบๆ อยู่บนโซฟาในห้องรับแขก ไม่ออกไปวิ่งเล่นกับเจ้าน้ำตาลหลังกลับมาจากโรงเรียนตอนเย็นเหมือนเช่นเคย

คุณแม่ : “เป็นอะไรไปน้องขวัญ ไม่สบายหรือเปล่าลูก” คุณแม่ถามด้วยความห่วงใย

น้องขวัญ : “เหนื่อยจังเลยคะคุณแม่ คุณแม่ก็ทราบ หนูนอนตึกมาหลายวันแล้วเพราะต้องค้นหาข้อมูลงานกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ เพื่อนๆ ไม่มีใครช่วยค้นหาข้อมูลเลย แถมวันนี้พอคุณครูถามถึงงาน พวกเพื่อนยังบอกว่ากำลังช่วยกันรวบรวมอยู่ ทั้งๆ ที่ความจริงแล้วเพื่อนๆ บอกให้หนูเป็นคนค้นหาข้อมูลคนเดียวเลยนะคะ เอาเปรียบกันอย่างนี้แย่มาก” น้องขวัญระบายความเครียดให้คุณแม่ฟัง

“ทำไปเถอะลูกเอ๋ย อะไรที่เราทำเอง มันก็เป็นการสะสมความรู้ความชำนาญ เป็นการสะสมพลังความเพียรให้มีความขยันอดทน กับสิ่งที่ยากได้มากขึ้น ยิ่งหนูค้นคว้าเอง หนู นั้นแหละจะได้รับประโยชน์มากกว่าใคร ใคร เขาจะเห็นไม่เห็น นั้นไม่สำคัญหรอกลูก มัน อยู่ที่ หนูทำอะไรมากกว่า” คุณแม่ค่อยๆ นั่งลงข้างๆ พลาญลูบศีรษะลูกสาวเป็นการให้ กำลังใจ

“คุณแม่จะเล่าเรื่องเก่าให้ฟังนะลูก หนู ฟังแล้วจะได้มีกำลังใจทำความดีและจะได้ขยัน เรียน ไม่ต้องไปมัวคิดว่าใครทำหรือไม่ทำ **เรื่อง ความดี เราทำของเราก่อน** ใครทำใครได้ แน่แน่นอน ลูกจะลองฟังนิทานของคุณแม่ดูไหม ละ” คุณแม่เปิดเรื่องอย่างนี้ มีหรือน้องขวัญ จะไม่ยอมฟัง เพราะหนูน้อยโตมากับนิทาน ของคุณแม่แท้ๆ เลย

“อยากฟังสิคะ คุณแม่เล่าตอนนี้เลยคะ เดี่ยวหนูค่อยไปอาบน้ำ”

“เรื่องนี้ชื่อว่า “ใครทำใครได้” ดีไหม ลูก... ก็ในสมัยพระพุทธเจ้าอีกนั่นแหละ มี พระภิกษุสองรูปท่านเป็นเพื่อนกัน พอรับฟัง คำสอนจากพระพุทธเจ้าแล้ว ก็พากันไปบำเพ็ญ เพียรภาวนาอยู่ในป่า พระรูปหนึ่งท่านขยัน มากเลย ขยันตั้งใจนั่งสมาธิ เดินจงกรม ฉันทอาหารก็น้อย ไม่พูดคุยเลยถ้าไม่มีธุระจำเป็น แต่พระอีกรูปหนึ่งสิ มัวเที่ยวไปเก็บพินใน ตอนเย็นเอามากองไว้ แล้วนั่งฟังไฟ คุยเล่น กับพระเถรอื่นๆ ตั้งแต่ค่ำไป... คุยยาวเลย”

“สมัยก่อนแค่คุยกันก็เสียเวลาแล้ว แต่ถ้า เป็นสมัยนี้สงสัยท่านคงเล่นโทรศัพท์หรือเล่นเกมส์ด้วยกระมังคะคุณแม่”

“นั่นสิลูก ถ้าเป็นสมัยนี้ท่านคงเป็นโรค สังคมกัมหน้า เหมือนที่หนูเล่าว่าคุณครูวิชา สังคมสอนหนูเมื่อวานนี้นะ ยิ่งกว่านั้นนะลูก พอเพื่อนที่ตั้งใจนั่งสมาธิไปเดือนเข้า ท่านก็ ไม่รับฟังเลย และที่แย่กว่านั้นยังมีอีกนะ พอ เวลาพระที่ขยันนั่งสมาธิ ท่านไปนอนพักเอา แรงบ้าง พระที่ชอบฟังไฟคุยก็จะตามไปรบกวน ไปต่อว่า ว่าทำไมท่านจึงมัวแต่มานอนละ ทำไม ไม่ลุกขึ้นมา นั่งสมาธิทั้งวันทั้งคืน” คุณแม่เล่า รายละเอียดต่อ

“โอ้โฮ แอ้งจัง ตัวเองไม่นั่งสมาธิสักหน่อย ยังตามไปแก่งต่อว่าเพื่อนที่ขยันภาวนาอีก หนูนะยังโชคดีนะคะคุณแม่ที่ไม่มีเพื่อนแหย่ๆ แบบนี้ อย่างนี้หนูค่อยสบายใจหน่อย” น้อง ขวัญพอจะยิ้มออก พลาญถอนหายใจยาว

“หนูโชคดีกว่าท่านมากเลยจ๊ะ งานที่ พระเกเรรูปนี้ทำเป็นประจำก็คือ คุยๆ แล้ว ก็นอนๆ กับเข้าไปต่อว่าเพื่อนที่ขยันนั่งสมาธิ ส่วนพระรูปที่ขยันภาวนานั้น พอท่านพักผ่อน ในตอนดึกแล้ว ท่านก็ลุกขึ้นมา นั่งสมาธิ เดิน จงกรมต่อในตอนเช้ามีด ท่านไม่ประมาท เลยนะลูก และท่านไม่สนใจแล้ว ว่าเพื่อนจะ ทำหรือไม่ทำ ในเมื่อเดือนแล้วไม่เชื่อท่านก็ ปล่อยาวง ไม่นานนักท่านก็ได้บรรลุธรรม เป็นพระอรหันต์แถมมีฤทธิ์อีกด้วยนะลูก” คุณ แม่เล่าย้ำตอนสำคัญ ให้ลูกสาวได้เห็นถึงผล ของความขยันพากเพียร

คุณแม่เล่าต่อ “เมื่อออกพรรษาแล้วพระ ทั้งสองรูปก็กลับไปหาพระพุทธเจ้า พระพุทธ องค์ก็ตรัสถามว่า ทั้งสองท่านตั้งใจภาวนากัน ไหม บรรลุธรรมกันบ้างรึยัง ภิกษุผู้ที่ประมาท ชอบฟังไฟคุยกัน ก็ชิงกราบทูลเอาหน้าก่อน เลยว่า ตัวเองได้ออกหาพินแต่เวลาเย็นแล้ว

นำมาก่อไฟผิง นั่งผิงอยู่ตลอดคำ มิได้หลับนอน ส่วนเพื่อนนะ...เอาแต่นอนอย่างเดียว”

“แหม ท่านเองไม่ตั้งใจนั่งสมาธิ แล้วยังมาเอาหน้ากับพระพุทธเจ้าอีก แหมยังใส่ความว่าพระที่ขยันภาวนาอีก บาปหนักเลยนะคะที่ใส่ความพระอรหันต์และโกหกพระพุทธเจ้า แหม...ถ้าหนูมีเพื่อนแบบนี้ จะป้าบเข้าให้สักที” น้องขวัญฟังแล้วอดวิจารณ์อย่างมีอารมณ์ไม่ได้

“คุณแม่บอกหนูแล้วไงละ ใครทำอะไรได้ และพระพุทธเจ้า ท่านก็รู้อย่างแหละ ใครจะโกหกท่านก็ไม่รอดอยู่แล้ว พระพุทธองค์จึงตรัสว่า เธอนั้นแหละเป็นผู้ประมาท แล้วยังมาพูดว่าตัวเองไม่ประมาทอีก ส่วน ‘บุตรของเรา’ เป็นผู้ไม่ประมาท เธอนะเป็นม้าซาเป เป็นผู้แพ่ ส่วนบุตรของเรา เป็นม้าที่มีปัญญา คือพระองค์จะเรียกพระภิกษุที่ปฏิบัติดีมีความเพียรว่า ‘บุตรของเรา’ นะลูก” น้องขวัญฟังไปก็เอามือปิดปากหัวเราะเบาๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบพระขี้เกียจว่าเป็นม้าซาเป

ฟังถึงตอนนี้ น้องขวัญมีสีหน้าสดชื่นขึ้นขึ้นยิ้มออกทันที

“สิ่งใดที่เราทำได้ มันไม่สูญหายไปไหนเลยจริงๆ นะคะคุณแม่ ต่อไปหนูจะไม่บ่นแล้วละ ถ้าคุณครูให้ทำการบ้าน ให้ทำรายงาน หนูก็จะรีบทำทันที ใครจะช่วยหรือไม่ช่วย หนูก็จะไม่ว่าเขา เพื่อนๆ อาจจะไม่ค่อยว่างเหมือนหนูก็ได้ หนูจำได้ที่คุณตาเคยสอนไว้ ท่านสอนว่า เวลาทำความดีให้ท่องว่า ขอเราทำก่อน ขอเราทำก่อน”

คุณแม่ได้ยินน้องขวัญพูดก็ปลื้มใจ จึงเสริมว่า

“ดีแล้วที่ลูกเข้าใจ เราต้องสร้างเหตุไว้ ผลย่อมจะเกิดตามเหตุ ไม่ได้ขึ้นกับว่าคุณครูจะเห็นเปล่า หรือว่าเพื่อนๆ จะช่วยหนูทำรายงานไหม ฟังตัวเองประเสริฐที่สุด คนที่ไม่ประมาทนะ เป็นคนขยัน ไม่เห็นแก่นอนและมีปัญญาดี ย่อมเอาชนะใครๆ ได้ง่าย จำไว้นะลูก ใครจะประมาทก็ช่างเขา เราจะไม่ประมาท ใครจะนอนอย่างเกียจคร้านก็ช่างเขา เราจะตื่นอยู่ ถ้าลูกทำได้แบบนี้สม่ำเสมอ จะเรียนหรือจะทำงาน ก็เจริญรุดหน้าได้แน่นอน” คุณแม่ค่อยๆ อธิบาย น้องขวัญฟังแล้วก็ได้คิดได้กำลังใจ เพราะเห็นผลจริงจากการเรียนดีสม่ำเสมอของตัวเอง

“บางคนมีสมองดี แต่ขี้เกียจ บางคนสมอง สติปัญญาไม่ดีแต่ขยัน คือได้อย่างเสียอย่าง แต่ถ้าใครได้ทั้งสองอย่างนะลูก คือทั้งสติปัญญาดี ทั้งขยันด้วย และยังแข็งแรง มีกำลังกายดี คนนั้นย่อมเจริญรุดหน้าไปเร็วกว่าเพื่อนรุ่นเดียวกัน เข้าใจไหมลูก” คุณแม่สรุปชัดเจนเมื่อเห็นอาการยอมรับของลูกสาว พลังค่อยๆ ถอดโบว์ที่ผูกผมของหนูน้อย ออกวางไว้บนโต๊ะ

“เข้าใจแล้วค่ะคุณแม่ .. ไป...เจ้าน้ำตาล เราไปวิ่งเล่นกัน” น้องขวัญเสียงสดใส ลูกจากโซฟาลงมากอดรัดเจ้าน้ำตาล สุนัขแสนรู้คู่ใจ ที่นั่งฟังตาปริบๆ อยู่ข้างๆ

(ที่มา : ธรรมบททางแห่งความดี เล่ม ๑ ของ วคิน อินทสระ หมวด ๒ ว่าด้วยความไม่ประมาท เรื่องที่ ๖ ผู้ตื่นอยู่เสมอ)

กำเนิดธงฉัพพรรณรังสี

สืบเนื่องจากการได้วาทีระหว่างพระสงฆ์กับบาทหลวงชาวคริสต์ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๑๖ (ค.ศ. ๑๘๗๓) เป็นเหตุให้มีการตื่นตัวครั้งใหญ่ระหว่างพี่น้องชาวพุทธทั่วเกาะลังกา เพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมกันทางศาสนาจากอังกฤษ ผู้เป็นเจ้าของอาณานิคม ด้วยการรวมตัวกันเป็นองค์กรชาวพุทธในนามว่าคณะกรรมกรโคลัมโบ (The Colombo Community) อันมีพระเถระชั้นแนวหน้ากล่าวคือ พระอิกกุตเว ศรีสุมังคลเถระ และพระมิถกภูวัตเต คุณานันทเถระ เป็นหัวเรือใหญ่ในการเรียกร้องความเป็นธรรมและกดดันเพื่อความเสมอภาคทางศาสนา ต่อมาอังกฤษเจ้าอาณานิคม ได้อนุญาตให้ชาวพุทธลังกาสามารถจัดศาสนพิธีตามความเชื่อทางศาสนาของตนได้ ตรงกับปีพุทธศักราช ๒๔๒๘ (ค.ศ. ๑๘๘๕)

ครั้นแล้วคณะกรรมกรโคลัมโบทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ปรึกษากันหรือและลงมติว่า เห็นควรให้มีการจัดงานเฉลิมฉลองเทศกาลวิสาขบูชา อันเป็นนัยบ่งถึงการชำระหมู่มารและการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า แต่งานดังกล่าวจำเป็นต้องมีสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง เพื่อแสดงถึงการประกาศเอกราชทางศาสนาอย่างแท้จริง ในที่ประชุมคราวนั้น พันเอกเฮนรี สตีล ออลคอตต์ ได้แนะนำว่าควรทำสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียวของชาวพุทธทั้งหมด แม้หลายกลุ่มหลายชนชั้น เสมือนรัศมีของพระพุทธเจ้าเปล่งประกายไม่มีขีดจำกัด

มติที่ประชุมจึงเป็นอันตกลงกันว่าควรทำธงฉัพพรรณรังสีเป็นสัญลักษณ์แห่งการประกาศเอกราชทางศาสนา โดยมอบหมายให้ นายคาโรลิส ปูจิตะ คุณวรรณนะ (Carolis Pujitha Gunawardena) เป็นผู้ออกแบบ และคณะกรรมการช่วยกันปรับแก้จนกลายเป็นธงฉัพพรรณรังสี ตามแนวความคิดของออลคอตต์

พื้นธงฉัพพรรณรังสีนั้นแบ่งเป็น ๕ สีหรือแถบ ๑) **นิละ** สีฟ้าเหมือนไพลิน ๒) **ปิตะ** เหลืองเหมือนทรดาลทอง ๓) **โลหิตะ** แดงเข้ม ๔) **โอทาทะ** ขาวเหมือนแผ่นเงิน ๕) **มัณฑุ** สีส้ม ส่วนสีสุดท้ายคือ **ประกัสสร** ทำเป็นลายตัดผสมกับสีทั้งห้า ต่อมาออลคอตต์แนะนำว่าขนาดของธงเป็นทางยาวไม่เหมาะสม จึงให้ปรับเป็นขนาดธงชาติ ดังปรากฏเห็นในปัจจุบัน

ธงฉัพพรรณรังสีได้มีการชักขึ้นสู่ยอดเสาเป็นครั้งแรกที่วัดทิปุตตมาราม กลางเมืองโคลัมโบ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๔๒๘ โดยพระมิถกภูวัตเต คุณานันทเถระเป็นประธานในพิธี ถือได้ว่าเป็นการประกาศเอกราชทางศาสนาเป็นการครั้งแรก หลังจากเกาะลังกาคตกเป็นอาณานิคมของชาวตะวันตกเกือบห้าศตวรรษ

ธงฉัพพรรณรังสีเป็นที่รู้จักของชาววิเทศเป็นครั้งแรกคือประเทศญี่ปุ่น โดยท่านอนาคาริกธรรมปาละ ได้นำไปเสนอแก่ชาวพุทธญี่ปุ่น เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๒ (ค.ศ. ๑๘๘๙) ได้รับการต้อนรับอย่างดียิ่ง ปีถัดมาคือประเทศพม่าโดยการเชิญของออลคอตต์

ธงฉัพพรรณรังสีได้มีการยอมรับเป็นทางการในฐานะเป็นธงของชาวพุทธทั่วโลก โดยการแนะนำเชิญชวนของศาสตราจารย์ คุณปาละ ปิยเสนะ มาลาสาเสกรา (G.P. Malalasekera) สมัยท่านเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (The World Fellowship of Buddhists) -**วิเทศที่ยี่**

